

ልባነ ግእዝ ሰባተኛ ክፍል

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ
(ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰንበት
ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ)
የሰንበት ት/ቤቶች አንድነት የተዘጋጀ ፳፲፭ ዓ.ም

ያግኙን

Email

office@eotc-gssu.org

YouTube

[https://www.youtube.com/channel/
UC83LE1vp0FBsV2TEfcpSmUg](https://www.youtube.com/channel/UC83LE1vp0FBsV2TEfcpSmUg)

Facebook

<http://facebook.com/EOTC.GSSU>

Telegram

<https://t.me/EOTCNSSU>

Website

<https://eotc-gssu.org/a/>

Twitter

https://twitter.com/tibeb_felege

Copyright ©

ጽሕፈት

ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ማትያስ ቀዳማዊ
ፓትርያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት
ዘኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ ዘአክሱም
ወእጩኔ ዘመንበረ ተክለሃይማኖት

**ብፁዕ አቡነ አብርሃም የጠቅላይ ቤተክህነት ዋና ሥራ
አስኪያጅ እና የባህርዳር ሁገረ ስብከት ሊቀ ጳጳስ**

**ብፁዕ አቡነ ቀለሜንጦስ በሰንበት ትምህርት ቤቶች
ማደራጃ መምርያ የበላይ ሊቀጳጳስና የሰሜን ሸዋ ሀገረ
ስብከት ሊቀ ጳጳስ የቅዱስ ሲኖዶስ አባል**

መክስተ አርዕስት

ምዕራፍ -፩ ግእዝ

ግእዝ ማለት ምን ማለት ነው?.....	፮
የግእዝ ቋንቋ ጥቅም.....	፯
ሠራዊተ ፊደል ግእዝ	፰
አእማደ ፊደላት እና ባህርያ ድምጸ ፊደላት ግእዝ.....	፲፪
ዝርዋን ፊደላት እና ጉባኤ ፊደላት.....	፲፭
የግእዝ አኃዝ.....	፲፰

ምዕራፍ - ፪ ሥርዓተ ንባባት

ተነሽ ንባብ.....	፳፩
ወዳቂ ንባብ.....	፳፪
ተጣይ ንባብ.....	፳፫
ሰያፍ ንባብ.....	፳፫
ተናባቢ ንባብ.....	፳፬
አለማናበብ.....	፳፭
መዋጥ.....	፳፮
መቁጠር.....	፳፯
ንዑሳን ሥርዓተ ንባባት.....	፳፯

ምዕራፍ - ፫ መራሕያን

የመራህያን ምንነት.....	፴፭
የመራሕያን አገልግሎት.....	፴፮
የስም ዝርዝር በመራህያን.....	፴፰
የግስ ዝርዝር በመራህያን.....	፴፱

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

ምዕራፍ - ፬ ስም እና ቅጽል

የስም ምንነት..... ፶፫

ክፍላተ ስም..... ፶፫

የቅጽል ምንነት..... ፶፬

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ
የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ሙባዕ

ቋንቋ ማለት መግባቢያ፣ መተዋወቂያ፣ መነጋገሪያ፣ ሐሳብ ለሐሳብ መገላለጫ ወዘተ..... ማለት ነው።

ሕዝብ ባለበት ቦታ ሁሉ ቋንቋ አለ፤ ቋንቋም ባለበት ቦታ ሕዝብ አለ፤ ያለ ሕዝብ ቋንቋ ያለ ቋንቋ ሕዝብ ሊኖር አይችልም። ከነዚህ ቋንቋዎች ውስጥ የግእዝ ቋንቋ ጥንታዊና ከቀዳማዊያን ልሳናት አንዱና ዋነኛው ነው። ግእዝ በመጀመርያ እግዚአብሔር ፍጥረታት ይግባቡበት ይነጋገሩበት ዘንድ የተፈጠረ ቋንቋ ነው። የግእዝ ቋንቋ ዓለም ሲፈጠር አብሮ የተፈጠረና መጀመሪያ ቋንቋ ለመሆኑ ”ፈጠረ“ ባለው ግሥ እግዚአብሔር ፈጣሪ መባሉ ብቻ ሊያስረዳን ይችላል። ፍጥረታት በሐልዮ፣ በነቢብና በግቢር የተፈጠሩ ሲሆን በተለይ ነቢቡ (ንግግሩ) ግእዝ ነበር ብለው ማስረጃ የሚያቀርቡ ሊቃውንት አሉ። እነዚህ ሊቃውንት ቅዱስ ገብርኤል “ንቁም በበህላዌን” ብሎ ሠራዊተ መላእክትን ያረጋጋው በግእዝ ነው (ይላሉ)። አዳምም ለ፯ ዓመታት በገነት ሲኖር በጸሎት ሲተጋ የነበረው በግእዝ ነው በማለት ቋንቋውን የመላእክትም የሰውም መግባቢያ እንደሆነ ሊቃውንት ያስረዳሉ። መላእክት በግእዝ ቋንቋ /ልሳን/ አጋዕዝት ተብለው ቋንቋውም ግእዝ እንደተባለ የሚጠቁሙ ጽሑፎች አሉ። ለዚህ ነው ሌሎች ቋንቋዎች በነገድ በአገር ሰም ሲጠሩ /ዓረብኛ፣ ሱማሊኛ፣ አማረኛ፣ እንግሊዝኛ.../ ግእዝ ግን ከዚህ ሁሉ የተለየ ነው።

ግዕዝ ከኢትዮጵያ ጋር ያለውን መቀራረብ /ዝምድና/ ስናይ ነገደ ዮቅጣን / ዘፍ፯፳፩-፴፪/ በሦስት ሺህ አምስት መቶ አሥር ዓ.ዓ በኢትዮጵያ ሰፍረው ነገደ ዮቅጣን አግዓዝያን ተብለው አገሪቱም ብሔር አግዓዚ ተብላ እንደ ተጠራች ታሪክ ያስረዳል። ከዮቅጣን ዝርያዎች ወደ ኢትዮጵያ መምጣት ጀምሮ ግእዝ ለብዙ ጊዜ የኢትዮጵያ ቋንቋ ሆኖ ቆይቷል። ለምሳሌ ያህል ብንጠቅስ በአክሱም ሐውልት ላይ ያለውን “ዘ ሐወለተ ዘአገበረ አገዝ” እየተባለ ይጻፍ የነበረውን ቋንቋ አባ ሰላማ /ፍሬምናጦስ ከሣቴ

ብርሃን/ እና በወቅቱ የነበሩ መምህራን ቅጥል ስጥተው አሻሽለውታል። ይህም የሆነበት ምክንያት አባ ሰላማ ቅዱሳት መጽሐፍትን ከግሪክ ወደ ግእዝ ሲመልሱ በግዕዝ /ሀ፣ለ፣መ፣ .../ በሚሉት ፊደላት ብቻ መመለስ /መተርጎም/ ስላልተቻለ ነበር። በመሆኑም የዓረቦችን፣ የጽርዎችን፣ የግሪኮችን፣ የአይሁዶችን /ዕብራይስጡን/ ፊደል እንደ ቋንቋው ሥርዓት ድምፅ እየሰጡ ነቁጥና ቅጥል እያዘጋጁ ለቋንቋው ውበት በመስጠት መጻሕፍትን ተርጉመዋል።

በኢትዮጵያ ግእዝን ሳያውቁ የኢትዮጵያን ሕዝብ እውነተኛ ታሪክ፣ ባህል፣ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያንን ቀደምት የትምህርት ሃይማኖት፣ የሥርዓትና የአምልኮ ወዘተ መጻሕፍትን ማወቅ እጅግ ያዳግታል። በኢትዮጵያ ግእዝን ቋንቋ ቢያውቁና ቢረዱ የኢትዮጵያን ሕዝብ እውነተኛ ታሪክ፣ ባህል፣ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያንን ቀደምት የትምህርት ሃይማኖት፣ የሥርዓትና የአምልኮ ወዘተ መጻሕፍትን ማወቅ እጅግ ለመረዳት የተሻለ ነው።

በአንጻሩም ግእዝን ተከታትሎ መማርና ማጥናት ኢትዮጵያንና የኢትዮጵያን ቤተክርስቲያን መማር፣ ማጥናት ነው ቢባል ማጋነን አይሆንም። ምክንያቱም ግእዝ የኢትዮጵያ የሃይማኖት፣ የባህል፣ የታሪክ፣ የሥርዓትና የሕግ የጀርባ አጥንት ነው። ከዚህም የተነሳ ግእዝን ለመማር ሌት ተቀን ደፋ ቀና ማለት በተለይ በዚህ ዘመን እጅጉን ያስፈልጋል።

ምዕራፍ -፩ ግእዝ

ዓላማ

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ሲያጠናቅቁ

- የግእዝን ምንነት የት መጣውን ጥቅሙን ይገነዘባሉ
- ለግእዝ ቋንቋ ያላቸው ፍቅር ይጨምራል
- የግእዝ ፊደላትን ቅርጽ አወቃቀር ሥርዓተ ንባብ ግእዝን በሚገባ አውቀው በግእዝ የተጻፈ ጽሑፍ ያነባሉ የግእዝ ቃላትን ያጠናኩ ስለመራሀያን ምንነት እና ማንነት ይገነዘባሉ
- ስለ ግእዝ የሚነገሩ ትውፊታዊ ታሪኮችን ይናገራሉ
- ስለ ልሳነ ግእዝ የቤተክርስቲያን ሊቃውንት እና የቋንቋ ምሁራን የሚናገሩትን ይገልጻሉ
- የግእዝ ንባብ ዓይነቶችን በመለየት ያነባሉ
- ዐስሩን መራሀያን ጥቅማቸውን መደባቸውን ይገልጻሉ

የመክፈቻ ጥያቄዎች

- ፩፡ ስለ ግእዝ ፊደላት ጥቅሞች የምታውቁትን ተናገሩ?
- ፪፡ ግእዝ ማለት ምን ማለት ነው ትርጉሙን ጻፉ?

፩.፩ ግእዝ ማለት ምን ማለት ነው?

ግእዝ “አግአዘ” ከሚለው ግስ የተገኘ ሲሆን “ነጻ አወጣ” ማለት ነው። ግእዝ ማለት መጀመሪያ /ቀዳማይ/ ርዕስ ጥንት አንድ ቃል ማለት ነው። ግእዝ መጀመሪያ ነው ስንል በምንድነው ቢሉ:-

፩. በፊደል ስምነቱ:- አንድ ቅንጣት ወይም ቅጥል ሁለተኛ ፈርጅ የሌለው ማለት ነው። እስከ ፫፻፴፭ ዓ/ም የግእዝ ፊደልና ድምጽ ከካዕብ እስከ ሳብዕ ያሉት ቅርጾችና ድምጾች አልነበሩትም። በኋላ ግን አባ ሰላማ በዘመኑ ከነበሩ መምህራን ጋር በመምከር ከ፫፻፴፭-፫፻፶ ዓ/ም የቅርጽና የድምጽ ምልክቶች በመጠቀም ፊደሉን ዘንበል ወይም ጋደም በማድረግ ስድስቱን ፊደላት ጨምረዋል። ከቀኝ ወደ ግራ እንዲጻፍ እንዲነበብኦ ድርገዋል። ቀድሞ ግን አንድ ግእዝ ፊደል ብቻ ነው። ለዚህም ማስረጃ በአክሱም ሐውልት ላይ “ዘ ሐወለተ ዘአገበረ አዝዘ” ተብሎ መጻፉ ማስረጃ ይሆናል፡

፪. በንባብ ስምነቱ:- የመጀመሪያው ንባብ ማለት ነው። በቤተክርስቲያናችን ሦስት ሦስት ዋና ዋና የንባብ ስልቶች አሉ እነርሱም:- ግእዝ፣ ውርድ እና ቁም ንባብ ናቸው። ግእዝ የመጀመሪያ ንባብ ነው ተማሪ ከዚህ ተነስቶ ቁም ንባብ ይደርሳል።

፫. በዜማ ስምነቱ:- በቤተ ክርስቲያናችን ሦስት ዓይነት የቅዱስ ያፌድ የዜማ ስልቶች አሉ እነሱም ግእዝ፣ ዕዝልና፣ አራራይ ናቸው። ግእዝ የመጀመሪያ ነጠላ ብዙ ርክርክ የሌለው ሲሆን ዕዝል ድርብ ብዙ ርክርክ ያለው አራራይ ደግሞ የማስተዛዘን ስልት ያለው ዜማ ነው።

፬. በቋንቋ ስምነቱ:- አዳማዊ ቀዳማይ ጥንታዊ ቋንቋ ማለት ነው። ግእዝ ከእግዚአብሔር ተገኝቶ ቀዳማዊ ቋንቋ ለመሆኑ የቤተክርስቲያን

ሊቃውንት የሚከተሉትን ይገልጻሉ፡፡

አ. የአዳም ትውልድ ሁሉ እስከ የሰናዖር ግንብ መጀመሪያ ድረስ አዳማዊ ቋንቋ በግእዝ ይግባቡ እንደ ነበር ይገልጻሉ፡፡ ሌላው ቀርቶ በመጽሐፍ ኩፋሌ ፭፥፪ “ወበ ይእቲ ዕለት ተፈጸመ አፈ ኩሉ አራዊት ወእንሰሳ ወዘአእዋፍ ወዘያንሶሱ ወይትሐወስ እምነቢን እስመ ኩሉ ይትናገሩ ዘንተ ምስለ ከንፈረ አሐደ ወልሳነ አሐደ፡፡ ” ተብሎ እንደተገለጸው አዳም ከመበደሉ በፊት የእንሰሳቱ አራዊት በጠቅላላው የፍጥረት ቋንቋ አንድ እንደነበረ የታወቀ ነው፡፡

በ. በባቢሎን የተመሠረቱ ቋንቋዎች የፍጡራንና የሀገርን ስም ወገን ያደርጋሉ፡፡ ለምሳሌ፡- በጽርዕ- ጽርዕ በኤቦር- ዕብራይስጥ በሮም- ሮማይስጥ በዐረብ- ዐረብ ግእዝ ግን ወገን የሚያደርገው አግዐዚ እግዚአብሔርን ነው፡፡

፩.፪. የግእዝ ቋንቋ ብሔራዊ ሀገራዊ ዓለማቀፋዊና ሃይማኖታዊ ጥቅም

፩. በግእዝ ቋንቋ የተጻፉ የታሪክ መጻሕፍት ለማንበብ በየአድባራቱና በየገዳማቱ ያሉትን መጽሐፍት ለመመልከት በጥቅሉ የኢትዮጵያና የቤተክርስቲያንን ታሪክ ለማወቅ ብሎም ለማሳወቅ፤

፪. የግእዝ ቋንቋ ምንነት አባቶቻችን ወግ ባሕል ታሪክ ሥነ ጽሑፍና ከተለያዩ ቋንቋዎች ወደ ግእዝ የተተረጎሙ መጽሐፍትን ያስተላለፉልን መሆኑን በመረዳት ያልሞተ ቋንቋ መሆኑን ለመግለጽ፤

፫. አጫጭር ንግግሮችን የመግባቢያ ሃሳቦችን ሥነ ጽሑፎችን በግእዝ ቋንቋ ለማቅረብ፤

፬. ቅዱሳት መጽሐፍት በተለይ የጸሎት የትምህርት መጻሕፍትን

ለመተርጎም ከትርጉም ከምስጢር ሕጻኛ ለመዳን፤

፭. በቤተክርስቲያን የሚደረጉ ልዩ ልዩ ሥርዓቶችን አውቆና ተረድቶ ለመከታተልና ለማድረስ ስለሆነ ኢትዮጵያዊ የሆነ፤ ሁሉ ቋንቋውን በሚገባ ቢያውቀው ያኮራዋል።

፮. ለሥነ ሕንጻ ፣ ለመድኃኒት፣ ለዘመን አቆጣጠር እና ለመሳሰለው ሁሉ ግእዝን ቋንቋ መማር ማወቅ ጠቃሚ ነው።

፩.፫. ሠራዊተ ፊደለ ግእዝ እና አመጣጡ የግእዝ ቋንቋ ፊደላት ቀዳማውያን

ፊደል ማለት ጽሑፍ ነው ምክንያቱም “ፊደለ-ጻፈ” ከሚለው ከግእዝ ቃል የወጣ ሲሆን ፊደል ማለት የቋንቋና የቃል የአነጋገር የጽሑፍ ሁሉ ምልክት አምሳል ወይም መገለጫ ማስታወቂያ ማለት ነው። እንደ ቤተክርስቲያናችን ትምህርት ለዚህ በቂ የሆነ መረጃ እናገኛለን። የፊደል ስልት አንድም ቅርጽ የተጀመረው የአዳም ሦስተኛ ትውልድ በሆነው በሄኖስ ዘመን ተብሎ መጽሐፍ ላይ ቢሰፍርም ነገር ግን ከዚያም በፊት ለመኖሩ ታሪክ ያስረዳናል። ለምሳሌ፡- ሰይጣን አዳምንና ሔዋንን መሀላ ውስጥ ያስገባቸው በዕብነ ሩካብ በተጻፈ “አዳም ገብሩ ለዲያብሎስ ሔዋን አመቱ ለዲያብሎስ” ብሎ ነው ከዚህ የምንረዳው የግእዝ ፊደላት ቀድሞ እነደነበረ ነው። ሄኖስ እግዚአብሔርን በማገልገል የታወቀ ደግ ስለነበር ለደግነቱ መታወቂያ /መታሰቢያ/ ይሆነው ዘንድ በእግዚአብሔር ፈቃድ የሕግ ማሰሪያ የሚሆነውን ፊደል በጸፍጸፈ ሰማይ /በሰማይ ገበታነት/ ተገልጦ ታይቶታል። ለዚህም የቤተክርስቲያን አባቶች ሊቃውንት አጽንዖት ሰጥተው ሲያስቀምጡት “ዘእንበለ ፊደል ኢይትነገር ወንጌል” ይላሉ ይህ ማለት ወንጌል ሳይቀር የሚጻፈው /የሚተረጎመው/ በፊደል አማካኝነት ነው። ከዚህ አንጻር ፊደል የማንኛውም ጽሑፍ መነሻ ስለሆነ፤ ጽሑፍ ብሎ ለመጥራት መጠሪያውን ፊደል ብለውታል።

ሠራዊተ ፊደላት

አቡነ ሰላማ ከሳቴ ብርሃን የኢትዮጵያ ቀዳማዊ ጳጳስ በዘመናቸው ከነበሩት መምህራን አክሱም ጋር በመሆን ጭረትና ዐይኑ ዐ የመለለውን ምልክት/ - ዐ / በአሥራው ፊደላት ጎን ወይም በራስጌ፣ ወይም ደግሞ በግርጌው አናባቢ አድርገው በመጨመር ፊደለ ግእዝን ባሻሻሉት ጊዜ አንድ ቅርጽ፣ አንድ ድምጽ የነበረው ፊደለ ግእዝ ሰባት ዓይነት ቅርጽ፣ ሰባት ድምጽ ያለው ሆኗል። በዚህ የፊደለ ግእዝ መሻሻል ምክንያት ከሥሩ ከግእዝ ፊደል ስድስት ውስካነ ትእምርተ ፊደላት ተገኝተዋል። እነዚህ ባለ አዲሱ ምልክት ፊደላት ግእዝ በመምህራን ግእዝ ስያሜ ሠራዊተ ፊደላት ይባላሉ። የፊደል ተከታዮች፣ የፊደል ጭፍሮች ማለት ነው። አዲሶቹ ትእምርታተ ፊደልም /- ዐ / አዕጽቀ ፊደል ይባላል። የፊደል ቅርንጫፎች፣ የፊደል ቅጥያዎች፣ የፊደል ዘርፎች ማለት ነው።

	ሥርወ-ፊደል	ስድስቱ ሠራዊተ ፊደላት					
	ግእዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ሐምስ	ሳድስ	ሳብዕ
፩	አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	አ	ኦ
፪	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
፫	ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ጎ
፬	ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ
፭	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
፮	ወ	ዉ	ዌ	ዐ	ዑ	ወ	ዐ
፯	ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዞ	ዝ	ዞ
፰	ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኅ	ኆ
፱	ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ
፲	ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሐ	ሑ
፲፩	የ	ዩ	ዬ	ያ	ዮ	ይ	ዮ
፲፪	ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ
፲፫	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
፲፬	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
፲፭	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ
፲፮	ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

፲፯	ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ
፲፰	ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቼ	ት	ቶ
፲፱	ፈ	ፉ	ፊ	ፋ	ፌ	ፍ	ፎ
፳	ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	፳
፳፩	ፀ	ፁ	፺	፻	፺	፻	፻
፳፪	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
፳፫	ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሪ	ር	ሮ
፳፬	ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ
፳፭	ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	፳
፳፮	ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ

. ፊደላት በአጠቃላይ ፳፮ ናቸው።

መጀመሪያ ጊዜ ለሄኖስ በጸፍጸፈ ሰማይ (በሰማይ ገበታነት) የተገለጹለት ፊደላት አሁን በፊደል ገበታ ላይ በቅደም ተከተል እንደምናያቸው ሳይሆን ከዚህ በተለየ መልኩ ተዘበራርቀውና የዕብራይስጡን የቋንቋ ስልት ይዘው ነው እነሱም አሌፋት በመባል የራሳቸው ስያሜ ነበራቸው።

እነዚህም፦

- . አ
- . በ
- . ገ
- . ደ
- . ሀ
- . ወ
- . ዘ
- . ሐ
- . ጠ
- . የ
- . ከ
- . ለ
- . መ

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

- . ነ
- . ሠ
- . ጸ
- . ፀ
- . ፈ
- . ዐ
- . ቀ
- . ተ
- . ፈ   ናቸው።

የአማርኛ ፊደላት ፯ ናቸው። እነዚህም፦

- . ሸ
- . ቸ
- . ኘ
- . ዠ
- . ጀ
- . ጨ
- . ኸ   ናቸው።

ሞክሼ ፊደላት እና ልዩነታቸው

ሞክሼ ፊደላት የሚባሉት፦ ሀ፣ ሐ፣ ኀ፣ ሠ፣ ሰ፣ አ፣ ዐ፣ ጸ እና ፀ ናቸው።

እነዚህ ፊደላት የድምፅም የቅርጽም የትርጉምም ልዩነት አላቸው።

የድምፅ ልዩነት

- ሀ - ላልቶ ይነበባል
- ሐ - ጠብቆ ይነበባል
- ኀ - በ ጉሮሮ ይነበባል
- ሠ' ሰ ሠ - እንደ ሸ ይነበብ ነበር
- ሰ - በጥርስ ይነበብ ነበር
- ጸ - የራሱን ድምፅ ይይዛል

- ፀ - እንደ ጠ ይነበብ ነበር
- አ - ላልቶ ይነበባል
- ዐ - ጠብቆ ይነበባል

የትርጉም ልዩነት

- . ንስሃ- ትርጉም የለሽ
- . ንስሐ- ፀፀት
- . ንስታ- ክርፋት
- . ሰአለ- ለመነ
- . ሠዓለ- ሥዕል ሳለ

፩.፱.አእማደ ፊደላት እና ባህርዮ ድምጸ ፊደላት ግእዝ አዕማደ ፊደላት

አዕማደ ፊደላት

በግእዝ የፊደላት ሥነ ጽሕፈት /የቀለም አጣጣል/ ሥርዐት ከላይ ወደ ታች የሚወርደው ፊደላዊ ቅርጾቸው ዐምዶ ፊደል ይባላል። የፊደል ምሶሶ ማለት ነው። ይህም ሳሌያዊ ስያሜ ነው። ለፊደሉ ቅርጽ ሲሰጥ ዋናው ቅርጽ ፊደል፣ ቋሚ ቅርጽ ፊደል ማለት ነው። በነጠላው ዐምድ ያለው አዕማድ ብሎ ይበዛል። በአማርኛው ብዛትም ምሶሶዎች ማለት ነው። ወደ ጎንና ወደ ጎን ወይም ዙሪያውን የሚወድቀው /የሚጻፈው/ ፊደላዊ ቅርጾቸው መስተጻምረ ፊደል ይባላል። የፊደል ማያያዣ፣ የፊደል ማጣበቂያ፣ አንድ ማድረጊያ ማለት ነው። አዕማደ ፊደል ከመስተጻምረ ፊደል ጋር በአራት መደቦች ተመድበው ከዚህ በታች ቀርበዋል።

- ባለ አንድ ዐምድ >>> ረ፣ ነ፣ ቀ፣ ተ፣ ኅ፣ ጥ፣ ገ
- ባለ ሁለት አዕማድ>>>ሀ፣ ሰ፣ አ፣ ከ፣ ለ፣ ጰ፣ በ፣ ዐ፣ ዘ፣ የ፣ ደ፣ ጸ
- ባለ ሦስት አዕማድ>>> ሐ፣ ሠ፣ ጠ፣ ወ
- ባለ አራት አዕማድ>>> መ

ባሕርያ ድምጽ ፊደላት

ባሕርያ ድምጽ ማለት የድምጽ ጸባይ ማለት ነው። ግእዝ ፊደል በሰው ሕዋሳተ ድምጽ /የድምጽ ተንቀሳቃሽ አካላት /ልክ በስድስት መደቦች የተመደበ የእያንዳንዱ ፊደል ባሕር የድምጽ አለው።

አ. የባህርያ ድምጽ አመዳደብ

- . በጉሮሮ የሚነገሩ፡- አ፣ ኅ፣ ሀ፣ ሐ
- . በከንፈር የሚነገሩ፡- በ፣ መ፣ ፈ፣ ፐ፣ ጳ፣ ወ
- . በጥርስ የሚነገሩ፡- ዘ፣ ሠ፣ ጸ፣ ፀ፣ ሰ
- . በትናጋ የሚነገሩ፡- ገ፣ የ፣ ከ፣ ቀ
- . በምላስ የሚነገሩ፡- ደ፣ ጠ፣ ለ፣ ረ፣ ተ፣ ነ

በ. የሰባቱ ፊደላት ባሕርያ ድምጽ

ዋናው ግእዝና ተከታዮቹ በአጠቃላይ ሰባቱ ፊደላት የየራሳቸው የሰው አፍ እንቅስቃሴና ባህርያ ድምጽ አላቸው።

የፊደሉ ዓይነት	የባሕርያ ድምጽ ፊደል መግለጫ	
	የሰው አፍ እንቅስቃሴው	ባሕር የድምጽ
ግ እ ዝ /ለ/	አፍን የሚያስከፍተው በጥቂቱ ነው። እንደ ራብዕ ፊደል አፍን በጣም አያስከፍትም።	ላዕላይ /ቀናዒ/ ድምጽ ነው። ነገር ግን እንደራብዕ ፊደል ድምጹን አይገታም። ይህ ድምጽ የራሱ ጥንታዊ ድምጽ ፊደል ነው።

ካ ዕ ብ /ሉ/	አፍን በማጥበብ ከንፈርን በማሞጥመጥ ይነገራል። ይህንን የአካል እንቅስቃሴ ከ”ወ” ወርሶታል። /ለ+ወ=ሉ/	ሣልስ /ሊ/ ጥርስን ከከንፈር አስለቅቆ ይደመጣል። ይህ የአካል እንቅስቃሴ ከ ”የ“ የወረሰው ነው። /ለ+የ=ሊ/
ሣ ል ስ /ሊ/	ጥርስን ከከንፈር አስለቅቆ ይደመጣል። ይህ የአካል እንቅስቃሴ ከ ”የ“ የወረሰው ነው። /ለ+የ= ሊ/	ታህታይ ድምጽ ነው። ይህን ባህርያ ድምጽ ከ ”የ“ የወረሰው ነው። /ለ+የ=ሊ/
ራ ብ ዕ /ላ/	ራብዕ /ላ/ አፍን በጣም ያስከፍታል። ይህን የአካል እንቅስቃሴ ከ”ኣ” የወረሰው ነው። /ለ+ኣ=ላ/	ታህታይ ድምጽ ነው። ድምጹ በጣም ይገነታል /ይጭራል/። ይህን ባህርያ ድምጽ ከ”ኣ” የወረሰው ነው። /ለ+ኣ=ላ/
ሐ ም ስ /ሌ/	አፍን ወደ ጎን አስለቅቆ ይደመጣል። ይህን የአካል እንቅስቃሴ ከ”የ” ወርሶታል። /ለ+የ=ሌ/	ላዕላይ /ቀናዒ/ ድምጽ ነው። ይህን ባህርያ ድምጽ ከ ”የ“ የወረሰው ነው። /ለ+የ=ሌ/

ሳ ድ ስ /ል/	አፍን የሚያስከፍተው ይትንፋሽ ያህል ነው። ይህን የአካል እንቅስቃሴ የወረሰው ከ “እ” ነው። /ለ+ሀ+እ=ል/	ታህታይ ድምጽ ነው። ይህን ባህርያ ድምጽ የወረሰው ከ “ሀ” እና “እ” ነው። /ለ+ሀ+እ=ል/
ሳ ብ እ /ሎ/	እንደ ካዕብ ፊደል አፍን በማጥበብ ከንፈርን በማሞጥሞጥ ይደመጣል። ይህንን የአካል እንቅስቃሴ ከ“ወ” ወርሶታል። /ለ+ወ=ሎ/	ላዕላይ /ቀናዒ/ ድምጽ ነው። ይህን ባህርያ ድምጽ ከ “ወ” ወርሶታል። /ለ+ወ=ሎ/ በዚህ ባህርያ ከካዕብ ፊደል ይለያል።

፩.፮.ዝርዋን ፊደላት

ዝርዋን የአማርኛ ፊደላት

ዝርዋን ማለት ብትን ሕግንና ቅደም ተከተልን ያልጠበቀ ማለት ነው። ዝርዋን የአማርኛ ፊደላት የምንላቸው በግእዝና በአማርኛ ፊደላት ላይ በተለየ መልኩ በራብዑ /በአራተኛው/ ፊደል ዝርዝር ላይ በስተመጨረሻ ወይም ከላይ ቅጥያ በማድረግ የተፈጠረ ፊደልና በአንድ ነጠላ ዝርዝር ብቻ የሚገለጽ በአማርኛ ጽሑፍ ላይ ብቻ የሚገኝ የፊደል ዝርዝር ነው፡ ፡ ዝርዋን የአማርኛ ፊደላት አብዛኛውን ጊዜ የሚያገለግሉት በአንስታይ /በሴት/ ጾታ ማለትም በሩቅ ድርጊት አመልካች በነጠላ የሴት ጾታ የሚገለጸውን ቃል የአራስነትዋን ለመግለጽ የምንጠቀምበትን ቃል ሁለት ተከታታይ ሳድስና ራብዕ ፊደላትን በመዋጥ በአንድ ፊደል በዝርዋ የአማርኛ ፊደል ለመተካት የፊደላትን ቁጥር በመቀነስ ያገለግላል።

ዝርዋን የአማርኛ ፊደላት የሚባሉት፡ ሷ፣ ሚ፣ ሿ፣ ሯ፣ ሸ፣ ቷ፣ ዟ፣
ዠ፣..... ናቸው።

ምሳሌ፡-

- ልብዋ .... ልቧ
- ቤተሰብዋ.....ቤተሰቧ
- እርስዋ... እርሷ
- እጅዋ..... እጇ ወዘተ...

ዝርዋን የግእዝ /ዲቃላ/ ፊደላት

ጥንታውያንና መደበኞች ከሆኑት ግእዝ ፊደላት ቅርጽና ድምጽ ይዘው የተከሰቱት ፊደላት ዝርዋን ፊደላት ይባላሉ። ዝርዋን ማለት ብትን ድምጾች፣ ብትን ቅርጾች ሕግንና ቅደም ተከተልን ያልጠበቁ ማለት ነው፡፡
፡ የግዕዝ ዝርዋን /ዲቃሎች/ ፊደል የሚባሉት አራት ሲሆኑ አምስት ስልተፊደል ያሏቸው ናቸው። እነዚህም፡-

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ሐምስ
ኸ	ከ	ኰ	ኳ	ኴ
ጐ	ጒ	ጒ	ጓ	ጔ
ቈ	ቀ	ቀ	ቋ	ቌ
ኀ	ኁ	ኁ	ኂ	ኃ

ለምሳሌ፡- የተሳሳተ አጻጻፍ

ትክክለኛ አጻጻፍ

ቁርባን

ቀርባን

ዘኑልቁ

ዘኑልቀ

ትርጉም

ትርጉም

የዝርዋን ፊደላት ድምጽ የተገኘው ከተናጠል የአናባቢ ድምጽ ፊደላት ድምጽ ሳይሆን አናባቢ ፊደላት ሁለት ሁለት እየሆኑ በሌላው ፊደል ላይ በመጨመር የሚሰጡት ድምር ድምጽ ነው።

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

ለምሳሌ:- $h + ኦ + ወ = ከ$ (የኦ እና የወ ድምር ድምጽ ነው።)

ምልማድ

አ. በድምጻቸው አንድ መስለው በፊደላቸው ትርጉም ልዩነት የሚያመጡ ፊደላት /ሞክሼ ፊደላት/ እንዳሉ ይታወቃል። በተሰጣችሁ ምሳሌ መሰረት እነዚህን ፊደላት የያዙትን ቃላት ከትርጉማቸው ጋር አሳዩ?

በ. የአነባበብ ድምጻቸው ተረስቶ በተሳሳተ የሆኔያት አጻጻፍ የሚጻፉ በርካታ ቃላት እንዳሉ ይታወቃል። በተሰጣችሁ ምሳሌ መሰረት ሌሎች ቃላትን ጠይቃችሁ ወይም መጽሐፍት አንብባችሁ አሳዩ?

፩.፮. ጉባኤ ፊደላት

ጉባኤ ፊደላት ማለት የፊደሎች ስብስብ /ስብሰባ/ ማለት ነው። የግእዝ ፊደላት ሁለት ሁለት፣ ሦስት ሦስት፣ ዐራት ዐራት ከዚያም በላይ አንድ ላይ እየተሰበሰቡ የግእዝን ዘርና ነባር /ግስንና ስምን/ ያስገኛሉ።

፩. የዋናው ግእዝ ጉባኤ ፊደል ግስን ሲያስገኝ

ምሳሌ:- $ሀ + ለ + ወ = ሀለወ$ (አለ፣ ኖረ፣ ነበረ)

$ሀ + ከ + የ = ሀከየ$ (ሰነፈ፣ ታከተ)

፪. ጉባኤ ሠራዊት ፊደላትን (ቃላትን) ሲያስገኝ

ምሳሌ:- $ሜ + ጠ = ሜጠ$ (መለሰ)

$አ + ል + ቦ = አልቦ$ (የለም)

$ም + ል + ክ + ና = ምልክና$ (ግዛት)

$ኖ + ኅ = ኖኅ$

በአሁኑ ክፍለ ዘመን ከ፫፻፴፭ ዓመት በፊት የነበረ ቅርጽ ፊደሉንና ድምጹን ለውጦ የሚገኘው ግእዝ በጉባኤ ፊደሉ ያስገኘው ንግስ እንደሚከተለው

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ለምሳሌነት ቀርቧል።

ምሳሌ፡- ሀረበደ ሀርበደ

ሐወረ.....ሐረ

መረሐ.....መርሐ

የግእዝ አታዝ

አታዝ ማለት ቁጥር ማለት ሲሆን የአታዝ ዓይነቶች አምስት ናቸው።

፩ መደበኛ (ዐብይ) አታዝ፡- መደበኛ አታዝ የተበተኑትን አሥሮ ሰብስቦ የሚያሳይ የጅምላ ቁጥር ማለት ነው። የግእዝ መደበኛ አታዝ የሚባሉት የሚከተሉት ናቸው።

አታዝ	ዐረብ	ፊደል	አታዝ	ዐረብ	ፊደል
፩	1	አሐዱ	፳	20	ዕሥራ
፪	2	ክልዔቱ	፴	30	ሠላሳ
፫	3	ሠልስቱ	፵	40	አርብዓ
፬	4	አርባዕቱ	፶	50	ሃምሳ
፭	5	ኀምስቱ	፷	60	ስልሳ
፮	6	ስድስቱ	፸	70	ሰብዓ
፯	7	ሰብዓቱ	፹	80	ሠማንያ
፰	8	ሠመንቱ	፺	90	ተስዓ
፱	9	ተስዓቱ	፻	100	ምዕት
፲	10	ዐሥርቱ			

ከላይ ያየናቸው መሠረታዊ የግእዝ አታዝ ሲሆኑ እነዚህን በማጣመድ ሌሎች ቁጥሮችን መስራት እንችላለን።

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

ምሳሌ ፩ :-

“11”ን በግእዝ ለመጻፍ በመጀመሪያ 10(፲) በመቀጠል 1(፩)ን በማጣመድ 11(፲፩)ን መስራት እንችላለን።

ምሳሌ ፪ :-

“252” ን በግእዝ ለመጻፍ በመጀመሪያ ፪ን በመቀጠል ፫ን ቀጥሎ ፶፪ን በመጻፍ 252 በግእዝ ፪፻፶፪ ይጻፋል። ክልዔቱ ምእት ሃምሳ ወክልዔቱ ተብሎ ይነበባል።

ምሳሌ ፫ :

፩ ሺህን ለመጻፍ ፲፫ ዐሥርቱ ምዕት(ዐሥርቱ ምዕት)(አስር መቶዎች 10 *100) ከዚህ በታች ያሉት ቁጥሮች መስረታዊ ቁጥር በማጣመድ የተገኙ ዐቢያን ቁጥሮች ናቸው።

፻፫ እልፍ 10,000

፲፫፫ አሠርቱ እልፍ 100,000

፫፫፫ አእላፋት 1,000,000

፲፫፫፫ ትእልፊት (አስርቱ አእላፋት) 10,000,000

፫፫፫፫ ትልፊታት 100,000,000

፲፫፫፫፫ ምእልፊት (አስርቱ ትልፊታት) 1,000,000,000

ምልማድ ፪

፩. ለዘይተሉ አኅዛተ ግእዝ ወልጥ ኃበ አኅዝ ዐረብ

፳፭=

፻፶፯=

፳፻፺፯=

፫፫፯፻፶፭=

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

፪.ዘይተሉ አጎዛተ ዐረብ ወልጥ ጎበ አጎዝ ግእዝ

559=

1,122=

23,981=

101,897=

፪. ሕጋዊ አጎዝ:- ሕገኛ ደረጃን የሚያሳይ ነው።

ምሳሌ:- ቀዳማይ /ዊ/- አንደኛ ቀዳማይት /ዊት/- መጀመሪያቱ

ካልዓይ /ዊ/___ ሁለተኛ ካልዓይት /ዊት/- ሁለተኛይቱ

ዓሥራይ ወቀዳማይ - አሥራ አንደኛ ዓሥራይት ወቀዳማይት - አሥራ አንደኛይቱ

የምዕራፍ ፩ የማጠቃለያ ጥያቄዎች

፩. ግእዝ ማለት ምን ማለት ነው?

፪. የግእዝ ቋንቋ መማር ለምን ይጠቅማል?

፫. የግእዝ ፊደላት ስንት ናቸው?

፬. ዝርወ ፊደልና ሠራዊተ ፊደላት ልዩነታቸው ምንድን ነው?

፭. በግእዝ ቋንቋ እና ፊደላት አንጻር የከሳቴ ብርሃን አቡነ ሰላማ አስተዋጽኦ ምንድን ነው?

፮. ስንት ዓይነት የግእዝ አጎዝ አሉ ጥቅማቸውስ?

ንባብ ምልማድ

ክፍላዊ አጎዝ፣ ዕጽፋዊ አጎዝ፣ መድብላዊ አጎዝ

ምዕራፍ - ፪ ሥርዓተ ንባባት

ዓለማ

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ሲያጠናቅቁ

፩፡ ስለ ስርዓተ ንባብ ዓይነቶች ይረዳሉ

፪፡ ቃላትን ያጠናሉ

የመክፈቻ ጥያቄዎች

የስርዓተ ንባብ ዓይነቶችን ዘርዝሩአቸው?

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ
የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

መብዕ

በማንኛውም ቋንቋ ንባብ ከተፋለሰ ቋንቋው ለዛ አይኖረውም አንባባቢውም የሚነበብለትም ምስጢሩን አይረዱትም ቃላቱም ትርጉማቸውን ያጣሉ። ስለሆነም ንባብ በሥርዓት መነበብ አለበት። ከሌሎች ቋንቋ በተለየ ግእዝ የራሱ የሆነ የንባብ ሥርዓት አለው። ማጥበቁና ማላላቱ በቋንቋዎች ሁሉ የሚገኝ ሲሆን ግን አንድን ቃል አንስተን በቁጣ ቃል የማንበቡ አይነት ጭረት /ምልክት (accent) አይተን አጠንክረን (Stress) ሰጥተን የምናነባቸውን ቃላት ብቻ በአንዳንድ ጥንታውያን ቋንቋዎች እናገኛለን። በግዕዝ ቋንቋ ትምህርት ስለ ጽሑፎች ንባብ ስናጠና እያነበብንና አካሄዱን እየተረዳን መሆን አለበት። ይኸውም ግዕዝ ከሌሎች ቋንቋዎች ሁሉ ተለይቶ የሚወድቅና የሚነሳ የሚል ሥርዓት ስላለው ነው። ዋናዎቹ የግእዝ የንባብ ዓይነቶች አራት ዐበይት ሲሆኑ በተጨማሪም ንዑሳን ንባባትና ስልቶች አሏቸው።

እነርሱም፦

አ.ተነሽ ንባብ	ሀ. ማናበብ
በ. ወዳቂ ንባብ	ወ. አለማናበብ
ገ. ተጣይ ንባብ	ዘ. መዋጥ
ደ.ሰያፍ ንባብ	ሐ. መቁጠርናቸው።

ዐበይት ንባባት

፩. ተነሽ ንባብ

ሲባል እንደ ቁጣ ቃል መናገር ነው። ለምሳሌ ያህል በአማረኛ ቀበኛ፣ ብላው፣ አጨብጫቢ፣ አቅምለው፣ ነገረኛ... እንደምንለው ማለት ነው። ፡ በአብዛኛው ማሠሪያ አንቀጽ በሐላፊ መልኩ ሲቀመጥ (Past tens) እናት ዕዛዝ አንቀጽ (Imperative) ተነስተው ይነበባሉ።

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

. ተነሽ ንባብ በአምስቱ ንባብ (ቀጥሎ በተዘረዘሩት) እየደረሰ መድረሻ ፊደልን ይዞ ይነሳል።

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ሳብዕ
ገብረ	ገብሩ	ግበሪ	ገብራ	ባርኮ
ዘንተ	ሐሙ	ሐራ	ሐራ	ሕድጎ
ሰማየ	ሐሩ	ጸውዒ	ጸውዓ	ዕቀቦ
ምድረ	ስብኩ	ምተኪ	ንግራ	ንወድሶ

ምሳሌ፡- እግዚአብሔር **ገብረ ሰማየ ወምድረ**

ሐሙ ርሕቡ ወተመንደቡ

ሐራ ጸውዒ ምተኪ

አንስት ይትመሀራ በቤቶን

ባርኮ ወቀድሶ

ግንዛቤ ፡- ተነሽ ንባብ የምንለው በደማቅ የተቀመጡ ቃላት ብቻ ናቸው።

፪. ወዳቂ ንባብ

ወዳቂ ቀለም የምንለው ለዘብ ባለ አንደበት የምንናገረው ነው። ወዳቂ ንባብ በሰባቱም ፊደላት እየደረሰ መድረሻውን ፊደል በመያዝ ወድቆ ይነበባል።

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ሐምስ	ሳድስ	ሳብዕ
አሐደ	ዝንቱ	ዛቲ	ሐተታ	ሥላሴ	ዝ	ባርኮ
ክልኤተ	አሐዱ	አሐቲ	ዜና	ብእሴ	እምዝ	ሰአሎ
ሠለስተ	ክልኤቱ	አረጋዊ	ወለታ	ኩነኔ	ከመዝ	ጸውዖ

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ
የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ምሳሌ፡

- . አሐተ ወለተ ሐረየ ብክሲ
- . ዝንቱ አቡሁ ጸውዖ ለወልዱ
- . ብክሲ ተከለ ደብተራ
- . ዛቲ ይኣቲ ምዕራፍየ
- . ክልሐ እግዚእነ ብሂሉ ኢሉሄ
- . ዝ ውኣቱ ጊዜ ባርኮት
- . መሰንቆ ይኣቲ ሃይማኖት

ግንዛቤ ፡- ወዳቂ ንባብ የምንለው በደማቅ የተቀመጡ ቃላት ብቻ ናቸው።

፫. ተጣይ ንባብ

ይህ ሥርዓተ ንባብ መጨረሻው ሳድስ ሆኖ የማይነሳ ማለት ነው፡
፡ በሳድስ ፊደልና ድምፅ እየደረሰ ቅድመ መድረሻውን ይዞ ወዳቂ ሆኖ ይነበባል፡፡

ምሳሌ፡-

- . እግዚአብሔር ዐቢይ ዘለዓለም
- . በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ አሜን
- . ሃይማኖት ወክብር ያከብሩ ሰብኦ
- . ጽድቅ ወሰላም ተራከባ
- . ምክር ሠናይት ለኩሉ ዘይገብራ

ግንዛቤ ፡- ተጣይ ንባብ የምንለው በደማቅ የተቀመጡ ቃላት ብቻ ናቸው።

፬ .ሰያፍ ንባብ፡

በሳድስ ፊደል እየደረሰ ቅድመ መድረሻውን ፊደል ይዞ ይነሳል፡፡

ይነብር ይመጽእ ይዑድ ይጽሐፍ ይስክል ይሕየው ይገብር

ምሳሌ፡

- ወይሰመይ ስሙ አማኑኤል
- ይስሐቅ ወያዕቆብ ወረሱርስተ

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

ዐ ይዘብ ጽድቅ አብርሃም

ግንዛቤ :- ሰያፍ ንባብ የምንለው በደማቅ የተቀመጡ ቃላት ብቻ ናቸው።

ምልማድ

ለሚከተሉት ቃላት ትክክለኛውን የንባብ ዓይነት ምረጡ፡

ጥያቄ	መልስ			
፩. ወመሰለ	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፪. ወይቤሎ	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፫. ባዕል	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፬. ወሐለየ	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፭. ብሔር	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፮. ንበእዘግብ	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፯. አክልየ	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፰. ሎቱ	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፱. ይስሐቅ	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ
፲. ሕይወት	ሀ. ተነሽ	ለ. ተጣይ	ሐ. ወዳቂ	መ. ሰያፍ

ንዑሳን ንባባት

፩. ተናባቢ ንባብ

አንድ ቃል ከሌላ ቃል ጋር ያለ እረፍት በአንድ በአንድ ትንፋሽ ከተናበበ ተናባቢ ነው። ተናባቢ የሚሆኑ ቀለማት

ግእዝ፣ ራብዕ፣ ኃምስ፣ ሳብዕ ቀለማት ናቸው።

ሳድስ ቀለም ወደ ግእዝ ተለውጦ ተናባቢ ይሆናል

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ምሳሌ:-

ተአምር + ማርያም = ተአምረ ማርያም

ሙዳይ + ምጽዋት = ሙዳየ ምጽዋት

መሠረት + ሕይወት = መሠረተ ሕይወት

ራብዕ፣ ኃምስ፣ ሳብዕ ቀለማት ሳይለወጡ ተናባቢ ይሆናሉ።

ምሳሌ:-

ትንሳኤ ሙታን

ውዳሴ አምላክ

ፍካሬ ኢየሱስ

ሣልስ ቀለም ወደ ኃምስ ተለውጦ ተናባቢ ንባብ ይሆናል።

ምሳሌ:-

ሰባኪ + ወንጌል = ሰባኬ ወንጌል

ገባሪ + ተአምር = ገባሬ ተአምር

የሥያሜ ተናባቢዎች

ምሳሌ:-

መልአክ ገብርኤል

፩. አለማናበብ:-

ይህ ሥርዓተ ንባብ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ቃላት ራሳቸውን ችለው ሲነበቡ ወይም አንዱ ላንዱ አጎላማሽ ሲሆን ነው።

ምሳሌ:- ቅዱስ አምላክ ይባላል እንጂ ቅዱስ አምላክ አይባልም።

ድንግል ማርያም

መጽክ ወልድ — ወልድ መጣ

ጳውሎስ ሐዋርያ

፯. መዋጥ/ውሂጥ ንባብ

መዋጥ ማለት ከቃሉ ውስጥ ያለ ፊደል እንዲሁ ሳይጎላ በውስጡ ታዋቂነት የሚነበብ ነው። ከዚህ ላይ ማስተዋል ያለብን ፊደሉ በጽሑፍ ጊዜ ግን ሥርዓቱን ጠብቆ ይጻፋል።

ምሳሌ፡- ወይን ወን ተብሎ ይ ተውጦ ይነበባል እንጂ ወይን ወ ይ ን ተብሎ ተዘርዝሮ /ተቆጥሮ አይነበብም።

ድንግል — ከዚህ ላይ ን ተውጣለች

ገብር — ከዚህ ላይ ደግሞ ብ ተውጣለች። ስለዚህ ገብር ባለ ሁለት ቀለም ነው።

ኤልሳዕ ከዚህ ላይ ደግሞ ዕ ትዋጣለች።

ርኩስ ከ ተውጣለች።

ከዚህ ላይ ብዙውን ጊዜ የሚዋጡት ቀለሞች ሲሆኑ መዋጥና አለመዋጣቸው ግን እንደ ንባቡና እንደ ትርጓሜው ይለያያል።

፰. መቁጠር

ይህ ሥርዓተ ንባብ በአንድ ቃል ውስጥ የሚገኙ ፊደላትን ያለ ምንም መዋጥ ማንበብ ማለት ነው።

ምሳሌ፡— ውእቱ ከሚለው ቃል ሁሉም ፊደላት ይነበባሉ እንጂ ሳድስ ስለሆነች ብቻ የምትዋጥ አይደለችም።

ይእቲ፣ መላእክት፣ ማርያም፣ ማእከል፣ እኅት፣ ትማልም፣ ዮሐንስ፣ አጽፋር (ጥፍሮች) ስእርት (ፀጉር)፣ ኤልያስ፣ ብሔር (ሀገር) እሙንቱ፣ ስብሐት፣ ሐዋርያት፣ መጻሕፍት (ህ ት ቆጠራለች) ከእነዚህ ሥርዓተ ንባቦች በተጨማሪ ሌሎችም አሉ።

፱ ንዑሳን ሥርዓተ ንባባት

ንዑሳን ሥርዓተ ንባባት የሚባሉት ቀዋሚ/ አራፊ/ ንባብ፣ ጠባቂ ንባብ፣ የሚላላ ንባብ ቆጣሪና ጠቅላይ ንባብ፣ ጎራጅ ንባብ፣ መጠይቅ ንባብ እና የትራስ ፊደላት ንባብ ናቸው።

፱.፩. ቀዋሚ /ዐራፊ ንባብ/

በዓርፍተ ነገር ውስጥ እያንዳንዱን ቃል በተለየ ማንበብ ወይም አንድን ቃል ካነበቡ በኋላ በማረፍ ሌላውን ቃል ማንበብ ነው።

ምሳሌ፡- አክብር አባክ ወእመከ
ኢትዝግቡ ለክሙ መዝገበ

፱.፪. ጠባቂ ንባብ

ጠባቂ ንባብ ረገጥ ጫን ተደርጎ የሚነበብ የንባብ ዓይነት ነው።

ምሳሌ፡- ቀደስ ይቄድስ ሰብሐ ጸውዐ
ብእሱ መካህ ዘይወጽእ እም ኤዶም

፱.፫. ላልቶ የሚነበብ

ሳይጠብቅ ከፊደል ገበታ እንደምናነበው ያለ የንባብ ስልት ነው።

ምሳሌ፡- ቀተለ ገብረ ነበበ
ሠናየ ገብረ ገብረት ላዕሌየ

፱.፬. ቆጣሪ ወይም ጠቅላይ ንባብ

“አ” ወይም “ሀ” በመካከሉ የሚገኙበት ቃል ተጠቅልሎ ወይም ፊደሉን በመቁጠር የሚነበብ ስለሆነ ቆጣሪ ወይም ጠቅላይ ንባብ ይባላል።

ምሳሌ፡- አዕረገ አዕጹቅ ማኅቶት
አዕረግዋ መላእክት
አብርሃም ነሥአ አዕጹቀ በቀልት

፱.፭. ጎራጅ ንባብ

ሰ፣ ተ፣ ዘ፣ ደ፣ ጸ፣ ጠ የተባሉት ፊደላት በርሑቅ መደብ በውእቱ፣ በውእቶሙ፣ በይእቲ፣ በውእቶን፣ ካልዓይና ሣልሳይ አንቀጽ መካከል ጠብቀው በመነበብ የዚሁ ርሑቅ መደብ ቀዳማይ አንቀጽ መነሻ የሆነውን ፊደል /ተ/ በመጉረድ /በማስቀረት/ ይነበባሉ።

ምሳሌ፡- ከመ ይጸሐፍ ኩሉ ዓለም

ወተንሥኦ እም ኃበ ይጸረሩ

አነ እፈቅድ እምኃቤክ እጠመቅ

፱.፮. መጠይቅ ንባብ

ኑ፣ ሁ የተባሉት መጠይቃን ፊደላት በመድረሻቸው እየጨመረ የሚነበብ ንባብ ግእዝ መጠይቅ ንባብ ይባላል። ይህም ምንተኑ፣ አኮሁ፣ ሶበሁ፣ ወዘተ ያካትታል።

ምሳሌ፡- ምንተኑ ረባሁ ለተይህዶ

አኮሁ ሙሴ ወሀብከሙ ሕብስተ

ወሶበሁ አንሣእነ እደዊነ

፱.፯. የትራስ ፊደላት ንባብ

ትራስ ፊደላት የሚባሉት ስ፣ ሶ፣ መ፣ ሀ፣ ሂ፣ ሃ፣ ኒ፣ አ፣ ኬ የመሳሰሉት ናቸው። እነዚህ ፊደላት ተነሽ ተጣይና ሰያፍ ንባባትን ወዳቂ ሲያደርጉ ወዳቂውን ተነሽ ንባብ ያደርጉታል።

ምሳሌ፡- ወዳቂውን ተነሽ ሲያደርጉ፡- ዝንቱስ፣ እፎኑመ፣ ይእዜስ፣ ኢያሪኮመ

ተጣይ፣ ሰያፍ፣ ተነሽ ቀለማትን ወዳቂ ሲያደርጉ፡- ማርያምሃ፣ አብርሃምስ፣ እዴየአ፣ አእምርኬ

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

የምዕራፍ ፪ የማጠቃለያ ጥያቄዎች

፩. በተማራችሁት የንባብ መንገድ መሠረት በ “ሀ” ስር ያሉትን ጥያቄዎች በ “ለ” ስር ካሉት መልሶቻቸው ጋር በማገናኘት ትክክለኛውን መልስ ጻፉ፡፡

“ሀ”

“ለ”

፩. መድረሻ ፊደሉ የሚነሳ ንባብ	ሀ. አንተኑ ዘትመጽኦ
፪. የመድረሻው ተከታይ ፊደል የሚጥል ንባብ	ለ. አጋዜኩሉ
፫. የመድረሻውን ተከታይ ፊደል የሚያነሳ ንባብ	ሐ. ተነሽ ንባብ
፬. መድረሻውን ፊደል የሚጥል ንባብ	መ. አጥምቀ፣ ወተጠምቀ ለሊከ
፭. ተናባቢ ንባብ	ሠ. ሰያፍ ንባብ
፮. ጠባቂ ንባብ	ረ. ወዳቂ ንባብ
፯. ጎራጅ ንባብ	ሰ. ተጣይ ንባብ
፰. መጠይቅ ንባብ	ሸ. አእሩግ
፱. ጠቅላይ ንባብ	ቀ. እመኒ እንዘ ትነውም
፲. የትራስ ፊደል ንባብ	በ. ሰብሐ ወዘምሩ ሎቱ

- ፪. የግእዝ ንባብና ንዑስ ንባባትን ዘርዝሩ?
- ፫. አንድን ቃል ወይም ዓ/ነገር በፈለግነው ዓይነት የሥርዓተ ንባብ ማንበብ እንችላለን? መልሳችን አንችልም ከሆነ ለምን?

ንባብ ልምምድ ፩ኛ የዮሐንስ መልእክት (መልእክተ ዮሐንስ)
ዮሐ ፩. ፩ - ፴፫
ንባብ ፩/ እባክዎ መምህር ተማሪዎች እንዴትና በምን መልኩ እንደሚያነቡ አሳዩአቸው/

መልእክተ ዮሐንስ ሐዋርያ ወልደዘብዴዎስ ቀዳማዊ ንዜንወክሙ በእንተ ውእቱ ዘሀሎ እምቅድም ውእቱ ዘርኢናሁ በአዕይንቲነ፣ ዘሰማዕናሁ በእዘኒነ፣ ወዘጠየቅናሁ ወዘገሠሣሁ እደዊነ በእንተ ነገረ ሕይወት እስመ ሕይወት ተዐውቀት ለነ ወርኢናሃ ወስምዐኮነ ወንዜንወክሙ ንሕነ

ሕይወተ እንተ ለዓለም እንተ ሀለወት ኀበ አብ ወተዐውቀት ለነ ወርኢናሃ
ወሰማዕናሃ ወንዜንወክሙ ለክሙኒ ከመ አንትሙኒ ትኩኑ ሱታፎ
ምስሌነ ወሱታፌነሰ ምስለ አብ ወምስለ ወልዱ ኢየሱስ ክርስቶስ.....

መልእክተ ዮሐንስ ንባብ እና ቃላት ጥናት

/ ከቁ ፬-፲ ያለውን በየተራ እና ንብብ፡፡

ጊዜያትን የሚገልጹ

ዮም፡- ዛሬ /ዘንድሮ/

ይእዜ፡- አሁን

ትማልም፡- ትናንት አምና

ሣኒታ፡- ሶስተኛ ቀን

ናሁ፡- አሁን /እነሆ/

ፍጡነ፡- በፍጥነት /ቶሎ/

ማዕዜ፡- መቼ

እስከ፡- እስከ

እስከ ማዕዜ፡- አስከ መቼ

መልእክተ ዮሐንስ ንባብ እና የቃላት ጥናት

የሰውነት ህዋሳት

ገጽ፡- ግንባር /ፊት/

ቅርንብ፡- ቅንድብ

ዓይን፡- ዓይን

ዕዝን፡- ጆሮ

ልታሕ፡- ጉንጭ

አንፍ፡- አፍንጫ

ከንፈር፡- ከንፈር

አፍ፡- በቁሙ

ገጸት፡- ፊቶች

ቀራንብት፡- ቅንድቦች

እእይንት፡- ዓይኖች

አዕዛን፡- ጆሮዎች

መላትሕ፡- ጉንጮች

አዕናፍ፡- አፍንጮች /ቀዳዳዎቹ/

ከንፍር፡- ከንፈሮች

እንግድአ፡- ደረት፣

ልሳን፡- ምላስ
ጉርኤ፡- ጉሮሮ
መትከፍ፡-ትከሻ
ክላድ፡- አንገት
እድ፡- እጅ
መዝራዕት፡- መዳፍ
ኩርናዕ፡- ክርን
እመት፡- ክንድ
እራሕ፡- መሐል እጅ
አጽባዕት፡- ጣት
ጥብዕ፡- ጡት
ገቦ፡- ጎን
ልብ፡- ልብ
ሕሊና፡- ሐሳብ
ኩሊት፡- ኩላሊት
ቆይድ፡- ጭን
እስኪት፡- የወንድ ብልት፤
እግር፡- እግር
ሥርወ፡- ጀማት
ሕዋስ፡- ብልት /መንቀሳቀስ/
ብርክ፡- ጉልበት
ዓዕም፡- አጥንት
አማዑት፡- አንጀት
መንፈስ፡- ረቂቅ
ሐሞት፡- አሞት
ሰኮና፡- ተረከዝ
ሥን፡- ደም ግባት
ሐፍ፡- ወዝ

ልሳናት፡- ምላሶች
ሥዕርት፡- ፀጉር
መታክፍት፡- ትከሾች
ክላውድ፡- አንገቶች
አዕዳው፡- እጆች
መዛርዕ፡- መዳፎች
ከርስ፡- ሆድ፤
እመታት፡- ክንዶች
እራሐት፡- መሐል እጆች
አጸብዕ፡- ጣቶች
አጥባት፡- ጡቶች
ገበዋት፡- ጎኖች
አልባብ፡- ልቦች
ሕሊናት፡- ሐሳቦች
ኩልያት፡- ኩላሊቶች
አቀሥያድ፡- ጭኖች
ሕልዕ፡- የሴት ብልት፤
አዕጋር፡- እግሮች
አሥራው፡- ጀማቶች
ሕዋሳት፡- ብልቶች
ኩብራክ፡- ጉልበቶች
አዓዕምት፡- አጥንቶች
ሕንብርት፡- በቁሙ
መናፍስት፡- ረቂቆች
ሐቋ፡- ወገብ
ቆም፡- ቁመት
ላህይ፡- ደም ግባት
ድሀም፡- ደም

መልእክተ የሐንስ እና የቃላት ጥናት

ዝምድና

አብ /ወላዲ/- አባት

እም /ወላዲት/- እናት

ወልድ /ተወላደ/- ልጅ /ለወንድ/

ወለት /ተወላዲት/- ልጅ /ለሴት/

ብእሲ /ሰብእ/- ሰው /ለወንድ- ባል/

ብእሲት/- ሴት /ለሴት- ሚስት/

እጉ/- ወንድም

እህት/- እህት

አጋው/- ወንድሞች

አጋት/- እህቶች

ወሬዛ/- ጎበዝ /ወጣት ለወንድ/ ሳይዳ/- ቆንጆ /እመቤት ለሴት/

ገብር/- ባሪያ /አገልጋይ ለወንድ/

አመት/- አሽከር /ባሪያ ለሴት/

ትውውቅ /ሰላምታ

እፎ ኀደርክ ጉየ = እግዚአብሔር ይሰባሕ

(እንዴት አደርክ ወንድሜ) = (እግዚአብሔር ይመስገን)

ትምህርት እፎ ውእቱ = ሠናይ ውእቱ

(ትምህርት እንዴት ነው) = (ጥሩ ነው)

ማእዜ ውእቱ ዘፈጸምክሙ ፈተናክሙ = ዘየም ወርሳ

(መቼ ነው ፈተናችሁን የጨረሳችሁት) = (የዛሬ ወር)

በጽባሕ አይቴ ሐዊረክ ውእቱ ዘኢረክብኩክ = ጎበ ከኒሣ /ቤተ ክርስቲያን/

(በማለፍ ያላገኘሁህ የት ሄደህ ነው) = ወደ ቤተክርስቲያን

በየነ ምንት = በይነ ነገረ ማርያም

(ስለምን) = (ስለ ነገረ ማርያም)

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

ኩሉ ሰብአ ቤትከ፣ እምከ፣ አቡከ፣ አኑከ፣ ደኅና ወእቶሙ = ወሎቱ ስብሐት

(ሁሉም ቤተሰቦችህ ደህና ናቸው) = (አዎ ምስጋና ለሱ ይሁን)

በል ሠናይ ምሴት ጌሰም ንትራከብ = ኦሆ ለኩልነ

(በል መልካም ምሽት ነገ እንገናኝ) = (እሺ ለሁላችን)

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ
የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ምዕራፍ - ፫ መራሕያን

ዓላማ

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ሲያጠናቅቁ
ስለ መርሕያን ምንነት ይረዳሉ
የመራሕያንን አገልግሎት ያውቃሉ

የመክፈቻ ጥያቄዎች

ተማሪዎች ስለ መራሕያን ምንነትና አገልግሎት የምታውቁትን
ተናገሩ

፫. መራህሕያን

፫.፩. የመራህሕያን ምንነት

መራሕያን መርሐ /መራ/ ከሚለው ግስ የተገኘ ሲሆን መሪዎች ፊታውራሪዎች የሚለውን ትርጉም ይይዛል። መሪ የተባለበትም ምክንያት በነጠላና በብዙ በወንድና በሴት በቅርብና በሩቅ የሚነገሩ የሰዎስው ክፍሎችን ስለሚመሩ (ስለሚያመለክቱ) መራሕያን የሚለውን ስያሜ አግኝተዋል። መራሕያን የሚባሉት በግእዝ ልሳነ ዐስር ናቸው። እነሱም ፦

/የወል ለቅርብ/

አነ .....እኔ

ንሕነ.....እኛ

/ለቅርብ ወንዶች/

አንተ .....አንተ

አንትሙ.....እናንተ

/ለቅርብ ሴቶች/

አንቲ .....አንቺ

አንትን.....እናንተ

/ለቅርብ ወንዶች/

ውእቱ .....እሱ

ውእቶሙ /እሙንቱ/.....እነርሱ

/ለሩቅ ሴቶች/

ይእቲ .....እሷ

ውእቶን /እማንቱ/.....እነርሱ

፫.፪. የመራሕያን አገልግሎት

የመራሕያን አገልግሎት ብዙ ዓይነት ነው። ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው።

፩. ተውላጠ ስም በመሆን

፪. የመሆን ግስ /ነባር አንቀጽ/ በመሆንና

፫. አመልካች ቅጽል በመሆን

፬. የባለቤት ቅጽል በመሆን

፭. የባለቤት ነባር ማሰሪያ አንቀጽ በመሆን

፮ . ተሳቢ በመሆን

፩. መራሕያን ምድብ ተውላጠ - ስሞች /pronouns /

በስም ፋንታ ተተክቶ የሚያገለግል ቃል ተውላጠ - ስም ይባላል። መራሕያን እንደ ተውላጠ-ስም ሲሆኑ በስም ፋንታ ተተክተው የሚነገሩ የርባታ መደቦች ናቸው። እነሱም የአካል፣ የስምና የስም አጻፋ እየሆኑ በወንድና በሴት፣ በሩቅና በቅርብ፣ በነጠላና በብዙ የሚነገረውን ርባታ ያሳያሉ። አስሩም መራሕያን በነጠላና በብዙ፣ በወንድና በሴት፣ በሩቅና በቅርብ ሲከፈሉ ሦስት መደብ ይሆናሉ።

ይኸውም፦

መደብ	ጾታ	ቁጥር	
ሣልሳይ /ሦስተኛ መደብ/	ተባዕታይ	ውእቱ	ውእቶሙ /እሙንቱ/
	አንስታይ	ይእቲ	ውእቶን /እማንቱ/
ካልኣይ / ኹለተኛ መደብ/	ተባዕታይ	አንተ	አንትሙ
	አንስታይ	አንቲ	አንትን
ቀዳማይ / ፩ ኛ መደብ/	የወል	አነ	ንሕነ

መራሕያን የስም ምትክ ሲሆኑ ግስ ይከተላቸዋል።

መራሕያን የስም ምትክ ሲሆኑ በዓረፍተ ነገር ምሳሌ፡

ተክለ ማርያም ሐረ ጎበ ደብረ መንክራት
 ውእቱ ሐረ ጎበ ደብረ መንክራት
 ማርያም ወማርታ ሰገዳ ለክርስቶስ
 ውእቶን ሰገዳ ለክርስቶስ
 ዮሐንስ ወማርያም ቆሙ ቅድመ መስቀል
 ውእቶሙ ቆሙ ቅድመ መስቀል
 ጳውሎስ ወጴጥሮስ መኳንተ ዓለም አንትሙ
 አንትሙ መኳንተ ዓለም አንትሙ

፩. መራሕያን ምድብ ተውላጡ ስሞች በዐረፍተ- ነገር ተውላጡ ስሞች ቀደሰ እና ሐረ በሚሉት ቀዳማይ አንቀጾች ዐረፍተ- ነገር ሲመሠርቱ፦

ሀ. ቀደሰ / ቀዳማይ አንቀጽ፡ ኃላፊ/

አነ ቀደስኩ - እኔ አመሰገንሁ
 አንተ ቀደስክ - አንተ አመሰገንህ
 አንቲ ቀደስኪ - አንቺ አመሰገንሽ
 ውእቱ ቀደሰ - እሱ አመሰገነ
 ይእቲ ቀደሰት - እሷ አመሰገነች
 ንሐነ ቀደስነ - እኛ አመሰገን
 አንትሙ ቀደስክሙ - እናንተ አመሰገናችሁ
 አንትን ቀደስክን - እናንተ አመሰገናችሁ (ለሴቶች)
 ውእቶሙ ቀደሱ -እነሱ አመሰገኑ
 ውእቶን ቀደሳ - እነሱ አመሰገኑ (ለሴቶች)

ማስታወሻ ውእቱ / ቀደሰ/ እና ይእቲ /ቀደሰት/ ከሚሉት ውጭ በሌሎች መራሕያን “ስ” የሚለው ፊደል ወደሳድስ፣ ራብዕና ሳብዕ ይለወጣል።

ለ. ሖረ = ሄደ /went/ ፣ነበ = ወደ

እነ ሖርኩ ንበ ቤተ እግዚአብሔር - እኔ ወደ እግዚአብሔር ቤት ኼድኩ።

አንተ ሖርክ ንበ ቤተ እግዚአብሔር - አንተ ወደ እግዚአብሔር ቤት ኼድክ።

አንቲ ሖርኪ ንበ ቤተ እግዚአብሔር - You went to church (house of God).

ውእቱ ሖረ ንበ ቤተ እግዚአብሔር - He went to church.

ይእቲ ሖረት ንበ ቤተ እግዚአብሔር

ንሕነ ሖርነ ንበ ቤተ እግዚአብሔር

አንትሙ ሖርክሙ ንበ ቤተ እግዚአብሔር

አንትን ሖርክን ንበ ቤተ እግዚአብሔር

ውእቶሙ ሖሩ ንበ ቤተ እግዚአብሔር

ውእቶን ሖራ ንበ ቤተ እግዚአብሔር

፪.፪. የስም ዝርዝር በመራህያን

ስሞች በመራህያን አማካኝነት ባለቤትነትን እየገለጹ የሚረቡት አረባብ የስም ዝርዝር ይባላል። ለስም ዝርዝር የሚረዱ ቀለማት አገናዛቢ ቅጽል ይባላሉ።

ምሳሌ፡-

መንበር

ውእቱ፡- መንበሩ

ውእቶሙ፡- መንበሮሙ

ይእቲ፡- መንበራ

ውእቶን፡- መንበሮን

አንትሙ፡- መንበርክሙ

አንቲ፡- መንበርኪ

አንትን፡- መንበርክን

አነ፡- መንበርየ

አንተ፡- መንበርከ

ንህነ፡-መንበርነ

ሥጋ

ውእቱ፡- ሥጋሁ

አንትሙ፡- ሥጋክሙ

ውእቶሙ፡- ሥጋሆሙ

አንቲ፡- ሥጋኪ

ይእቲ፡- ሥጋሃ

አንትን፡- ሥጋክን

ውእቶን፡- ሥጋሆን

አነ፡- ሥጋዩ

አንተ፡- ሥጋከ

ንህሕነ፡- ሥጋነ

ምልማድ

የሚከተሉትን ስሞች በዐሥሩ መራህያን ዘርዝሩ።

አ. ዜና

በ. ልብ

ገ. ቅዳሴ

ደ. ፍሬ

፪.፩. የግስ ዝርዝር በመራህያን

በመራህያን ባለቤትነት ግሦች መጠነኛ ለውጦችን እያደረጉ የሚረቡት አረባብ የግሥ ዝርዝር ይባላሉ።

ምሳሌ

ቀደሰ = አመሰገነ

፩. አነ ቀደስኩ

፩. ንሕነ ቀደስነ

፪. አንተ ቀደስከ

፪. አንትሙ ቀደስክሙ

፫. አንቲ ቀደስኪ

፫. አንትን ቀደስክን

፬. ውእቱ ቀደሰ

፬. ውእቶሙ ቀደሰ

፭. ይእቲ ቀደሰት

፭. ውእቶን ቀደሰ

ሐረ= ሄደ

ሐረ:- ሄደ

ሐረት:- ሄደች

ሐርክ:- ሄድህ

ሐርኪ:- ሄድሽ

ሐርኩ:- ሄድሁ /ተ,አ/

ሐሩ:- ሄድ /ተ/

ሐራ:- ሄዱ /አ/

ሐርክሙ:- ሄደችሁ /ተ/

ሐርክን:- ሄዳችሁ /አ/

ሐርነ:- ሄድን /አ,ተ/

ሰገደ = ሰገደ፣ ቅድመ = ፊት ለፊት

አነ ሰገድኩ ቅድመ ቤተ መቅደስ - በቤተ መቅደስ ፊት ሰገድሁ።

አንተ ሰገድክ ቅድመ ቤተ መቅደስ

አንቲ ሰገድኪ ቅድመ ቤተ መቅደስ

ውእቱ ሰገደ ቅድመ ቤተ መቅደስ

ይእቲ ሰገደት ቅድመ ቤተ መቅደስ

ንሕነ ሰገድነ ቅድመ ቤተ መቅደስ

አንትሙ ሰገድክሙ ቅድመ ቤተ መቅደስ

አንትን ሰገድክን ቅድመ ቤተ መቅደስ

ውእቶሙ ሰገዱ ቅድመ ቤተ መቅደስ

ውእቶን ሰገዳ ቅድመ ቤተ መቅደስ

ማስታወሻ:-

የግሱ መጨረሻ ፊደል <ከ> ፣ <ቀ> ፣ <ገ> ን የመሰለ ከሆነ ከዚያው ላይ

ፊደሉን በማጥበቅ (አነ፣ አንተ፣ አንቲ፣

አንትሙ፣ አንትን ሲሆኑ) ይነበባል።

ምሳሌ

ሰበክ ብሎ አነሰበኩ ይባላል (ኩ ጠብቃት ነበባለች) እንጅ አነ ሰበክኩ አይባልም። አነ አጥመቁ ይላል እንጅ አነ አጥመቅኩ አይልም። ስለሆነም ማጥበቅ አለብን።

፩. አስተዛምዱ /አዛምዱ

“ሀ”	”ለ”
፩. ቀተለ	ሀ. ንህነ
፪. ቀተለት	ለ. አንተ
፫. ቀተልክ	ሐ. አንትን
፬. ቀተልኪ	መ. አንቲ
፭. ቀተልኩ	ሠ. አንትሙ
፮. ቀተሉ	ረ. እሙንቱ
፯. ቀተልክሙ	ሰ. እማንቱ
፰. ቀተልክን	ሸ. አነ
፱. ቀተልነ	ቀ. ውእቱ
፲. ቀተላ	በ. ይእቲ

፪. የሚከተሉትን ግሦች በአሥሩ መራህያን ዘርዝሩ።

- ፩. ሐተተ
- ፪. ተፈሥሐ
- ፫. ሞተ
- ፬. ሰተየ

፪. መራሕያን እንደ ነባር አንቀጽ

ነባር አንቀጽ ሲባል ማሰሪያ ግስ ማለት ነው። መራሕያን በአንቀጽነታቸው እየተተረጎሙ ሲፈቱ ማሠሪያ ይሆናሉ። ይኸውም፦

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ውእቱ= ነው፣ ኾነ፣ ነበረ፣ ኖረ፣ ይኑር፣ ነሽ፣ ነኝ፣ ነክ፣ ናችሁ፣ ነበራችሁ
ይእቲ= ናት፣ ነበረች

ውእቶሙ (እሙንቱ)= ናቸው፣ ሆኑ፣ ነበሩ፣ ኖሩ፣ ይኑሩ (ለወንዶች)

ውእቶን (እማንቱ)= ናቸው፣ ነበሩ (ለሴቶች)

አንተ= ነህ፣ ሆንክ፣ ነበርክ፣ ኖርክ፣ ኑር

አንቲ= ነሽ ፣ኾንሽ፣ ነበርሽ፣ ኖርሽ፣ ኑሪ

አንትሙ (ተባዕት)= ናችኹ፣ ኾናችኹ፣ ነበራችኹ፣ ኖራችኹ፣ ኑሩ

አንትን (አንስት)= ናችኹ፣ ኾናችኹ፣ ነበራችኹ፣ ኖራችኹ፣ ኑሩ

ንሕነ= ነን፣ ኾንን፣ ነበርን፣ ኖርን፣ እንኑር

አነ= ነኝ፣ ኾንኩ፣ ነበርኩ፣ ኖርኩ፣ ልኑር

ምሳሌ፦

አነ ውእቱ ጉንደ ወይን= እኔ የወይን ግንድ ነኝ።

አንቲ ውእቱ ተስፋሁ ለአዳም= የአዳም /ለአዳም/ ተስፋው አንቺ ነሽ።

አንተ ውእቱ ዕጣን አ መድኃኒነ= መድኃኒታችን ሆይ አንተ ዕጣን ነህ።

ማርያም ይእቲ መሠረተ ሕይወት= ማርያም የሕይወታችን መሠረት
ናት።

ናሆም ወሚልክያስ ነቢያት ውእቶሙ/እሙንቱ/= ናሆምና ሚልክያስ
ነቢያት ናቸው።

አስቴር ወሶስና ቅዱሳን ውእቶን/እማንቱ/=አስቴርና ሶስና ቅዱሳን ናቸው።

መራሕያን እንደ ነባር አንቀጽ

ማስታወሻ ውእቱ ለዋጭ ተለዋጭ ባሕርይ ስላለው በተባዕትና በአንስት
በብዙና በነጠላ አፈታት ይፈታል። እንዲህ ማለት

በነባር አንቀጽነቱ የሚከተሉትን ትርጉም ሊያስገኝ ይችላል። በዐረፍተ-
ነገር እየገባ ሲታይ የትኛውን ትርጉም እንደያዘ ዐመሉን ማስተዋል
ያስፈልጋል።

ውእቱ፡-

= ነው፣ ናት፣ ናቸው /ተ/አ/፤

= ነክ፣ ነሽ፣ ናችኹ /ተ/አ/ ፤

= ነኝ፣ ነን፣ ይኾናል

ሥርዓተ ዐረፍተ- ነገር በምሳሌ፡

- ቅድስት ይእቲ ኤልሳቤጥ = ኤልሳቤጥ ቅድስት ናት
- ኤልሳቤጥ ቅድስት ይእቲ
- ነቢይ ውእቱ ሕዝቅኤል
- ሕዝቅኤል ነቢይ ውእቱ

ውእቱ ለሚለው አሁኑ ዓመት /አይደለም/ ነው
 ለምሳሌ፡ አኮ ነቢይ ሕዝቅኤል

ምልማድ

ወልጡ ኀበ ልሳነ አምሃራ (ወደ አማርኛ መልሱ)

አ. ንሕነ ሖርነ ኀበ አክሱም ወላስታ

በ. አንቲ ውእቱ እመ ብርሃን

ገ. ማርያም ወለደት ወልደ ዘበኩራ

ደ. አንተ ወላነ ሰማእነቃ ለእግዚአብሔር

ሀ. እለመኑ /አነማን/ ውእቶሙ ዘሖሩ ኀበ ገዳመ ሲና

ወልጡ ኀበ ልሳነ ግእዝ /ወደ ግእዝ መልሱ/

፩. ወደ ጸሎት ቤት ሄድን

፪. እኔ ነኝ ወደ ቤተክርስቲያንየሄድኩ፡፡ (ዘ=የ)

፫. እነርሱ በኀብረት ተቀመጠ (ኀብረ = በኀብረት)

፬. ቶማስ እና ጴጥሮስ መምህራን ናቸው፡፡

፭. ማርያም ድንግል የአሮን በትር (በትር = ብትር) ናት፡፡

፮. አንተ የክርስቶስ ወንጌል ሰበክህ፡፡

፫. መራሀያን አመልካች ቅጽል በመሆን

መራሕያን ባለቤትን ያመለክታሉ ወይም የባለቤት ቅጽል ይሆናሉ።

ነጠላ ብዙ

ውእቱ -ያ

ውእቶሙ (እሙንቱ)- እነዚያ

ይእቲ- ያቺ

ውእቶን (እማንቱ) -እነዚያ

አንተ - አንተ

አንትሙ- እናንተ

አንቲ- አንቺ

አንትን -እናንተ

አነ- እኔን

ሐነ- እኛ

ምሳሌ

ንህነ ክርስቶሳውያን= እኛ ክርስቲያኖች

ውእቱ ብእሲ ሐረ= ያ ልጅ ሄደ

ይእቲ መምህር ትረከበት ሞገሰ

አንትሙ ሐዋርያት ሰበክሙ ወንጌል

. በተጨማሪም ሌሎች አመልካቾች አሉ።

ዝ፣ ዝንቱ - ይህእሎ፣ እሎንቱ - እኒህ

ዝኩ፣ዝክቱ (ዝለኩ) = ያእልኩ፣ እልክቱ = እነዚያ

ዛ፣ዛቲ - ይችእላ፣ እላንቱ - እኒህ

ውእቱ፣ ዝኩ፣ ዝስኩ፣ ዝክቱ - ያእንትኩ፣ እንታክቲ = ያቺ

ይእቲ፣ እንታክቲ፣ እንትኩ - ያችእልኩን፣ እልክቶን = እነዚያ

ውእቶሙ፣ እልክቱ፣ እሙንቱ - እነዚያ

ውእቶን፣ እልኩ፣ እማንቱ - እነዚያ

ምሳሌ:-

ዝንቲ ብእሲ ሐረ ኀበ ኢየሩሳሌም፣ ይህ ሰው ወደ ኢየሩሳሌም ሔደ።

ዛቲ ብእሲት መጽአት እም ደብረ ታቦር፣ ያቺ ሴትዋ ከደብረ ታቦር መጣች።

እሉ ሰብዕ ሖሩ ኀበ ደብረ ክርቤ ግሸን፤ እነዚህ ሰዎች ወደ ደብረ ክርቤ ሔዱ

እላ ደናግል ቅዱሳት እማንቱ፤ እነዚህ ደናግል ቅዱሳት ናቸው

ዝኩ መምህረ ቅኔ ውእቱ = ያ ሰው የቅኔ መምህር ነው።

እንትኩ ወለት እንተ ሙሴ ይእቲ ያቺ ልጅ የሙሴ እኅት ናት

እልኩ ሰብእ ኢትዮጵያዊያን ውእቶሙ = እነዚያ ሰዎች ኢትዮጵያውያን ናቸው።

ምልማድ

ፈክር (ተርጉም) ኀበ ልሳነ ግእዝ/ ወደ ግእዝ ተርጉም/

አ. ያች ልጅ ቆንጆ ናት።

በ. እነዚያ ኤልሳቤጥና ማርያም ናቸው።

ገ. ያ የወንጌል ተማሪ ነው።

ደ. ይህ መጽሐፍ አዲስ ነው።

ሀ. እነዚህ የክርስቶስ አገልጋዮች ናቸው።

የቃላት ጥናት

የቀዳማይ ግእዝ ቃላት የደሐራይ ግእዝ ቃላት

ሀለወ = ኖረ

ለመደ = ለመደ

ሐለመ = አለመ

ሐለወ = ጠበቀ

መለከ = ከሳ

መሰለ = መሰለ

መነነ = ናቀ'

መከረ = መከረ

ሠለሰ = ሦስት አደረገ

ሰበከ = አስተማረ

ሀልሀ = ወደረ

ለምዐ = ለማ

ለቅሐ = አበደረ

ልህየ = ወዛ

ልሕመ = ላመ

ሎሐ = መጻፍያ መሳሪያ

ተወሎሰ = ለወሰ

ምዕዘ = ጣፈጠ

ሞአ = አሸነፈ

ሞቅሐ = አሰረ

ሰከበ = ጋደም አለ

ሞተ = ሞተ

ሠርዐ = ሠራ

ሦአ = ሰዋ

ሣርሀ = አበራ

፩. መራሕያን የባለቤት ቅጽል በመሆን

መራሕያን የማሰሪያ አንቀጽ ባለቤት ሆኖ የሚነገር ስም በሚኖርበት ጊዜ የባለቤት ቅጽል ሆነው ይነገራሉ።

ምሳሌ ፦ ወነጸርኩ አነ ዳንኤል= እኔ ዳንኤልን አይቼዋለው

ንሕነ ፈሪሳውያን ንጸውም ብዙሐ= እኛ ፈሪሳውያን ብዙ እንጸማለን

፪. መራሕያን የባለቤት ነባር ማሰሪያ አንቀጽ ሆነው ሰዋሰውን ሲመሩ

መራሕያን የባለቤት ነባር ማሰሪያ አንቀጽ እየሆኑ ሰዋሰውን ይመራሉ።
ምሳሌ፦

ገብርክ አነ= እኔ አገልጋይህ ነኝ።

አንቲ መኑ አንቲ= አንቺ ማን ነሽ

ውእቶሙ ጸድቃን እሙንቱ= እነርሱ እውነተኞች ናቸው። / እሙንቱ የውእቶሙ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ ነው/

፫. መራሕያን ተሳቢ በመሆን

ተሳቢ ማለት የአድራጊ ድርጊት የኃኝ ሁኔታ የሚነገርበት ሰዋሰው ማለት ነው።

አነ ተሳቢ ሲሆን (ኪያየ)- እኔን ንህነ (ኪያነ)- እኛን

አንተ (ኪያከ)- አንተን አንትሙ (ኪያክሙ)- እናንተን

አንቲ (ኪያኪ)- አንቺን አንትን (ኪያክን)- እናንተን

ውእቱ (ኪያሁ)- እርሱን ውእቶሙ (ኪያሆሙ)- እነርሱን

ይእቲ (ኪያሃ)- እርሷን ውእቶን (ኪያሆን)- እነርሷን

ምሳሌ፦ ኪያከ ተወከልኩ እግዚአ = አቤቱ አንተን ታመንኩ።

ሐዋርያት ሰበኩ ኪያክሙ= ሐዋርያት እናንተን ሰበኩ

አኢኃውየ ኪያየ ተመሰሉ= ወንድሞቼ ሆይ እኔን ምስሉ

ምልማድ

የሚከተሉትን ዐርፍተ ነገሮች በመተርጎም የመራህያነትን ሙያ ለዩ።

አ. እስመ ኩልነ ውሉደ እግዚአብሔርን ሕነ።

በ. አንቲ ውእቱ ንጽህት እም ንጹሐን።

ገ. ወዝውእቱ አስማቲሆሙ ለ፲ወ፪ ሐዋርያት።

ደ. አንተ ትሁብ ምሕረተ።

ሀ. አንትሙ ለምንት ቆምክሙ ዝየ።

የቃላት ጥናት

ትውውቅ

ሰላም ለከ አኑየ ወሰላም ለከ

(ሰላም ላንተ ይሁን ወንድሜ) (ሰላም ላንተም ወንድሜ)

መኑ ስምክ እኑየ ወልደ ገብርኤል ውእቱ ስምየ

(ስምህ ማን ነው ወንድሜ) (ስሜ ወልደ ገብርኤል ነው)

ወመኑ ስመ አቡከ ገ/ማርያም ውእቱ ስመ አቡየ

(ያባትህ ስም ማን ነው) (ያባቴ ስም ገ/ማርያም ነው)

እስፍንቱ አዝማኒክ እሥራወ አሐዱ

(ዕድሜህ ስንት ነው) (ሀያ አንድ)

እም አይቴ መጻእክ እም ጎጃም

(ከየትመጣህ) (ከጎጃም)

ግብር እፎ ውእቱ ሚመ ኢይብል

(ሥራ እንዴት ነው) (ምንም አይል)

እስኩ ነፃ ነሐር ኀበ ቤተ እግዚአብሔር ትፍስሕትየ ውእቱ

እስኪና ወደ ቤተክርስቲያን እንሂድ (ደስታዬ ነው)

ሕይወት እፎ ውእቱ ሠናይ ውእቱ

(ሕይወት እንዴት ነው) (ጥሩ ነው)
 አሉ አብያሊክ ውእቶሙ እወ
 (እነዚህ ንደኞችህ ናቸው) (አዎ)
 አይቲ ብሔሮሙ ዝ እም ሲዳሞ ወዝከሱ እም ወሎ
 (የት ነው ሀገራቸው) (ይህ ከሲዳሞ ነው ያ ደግሞ ከወሎ)
 ትትሜህርኑ ትምህርተ ዘመነዌ እወእ ትሜህር አነ ትምህርተ ዘመነዌ
 (የዘመናዊ ትምህርት ትማራለህ) (አዎ የዘመናዊ ትምህርት እማራለሁ)
 አይቲ ውእቱ ቤተ ትምህርት ከ6 ኪሎ ውእቱ ቤተ ትምህርትየ
 (ትምህርት ቤትህ የት ነው) (6 ኪሎ ነው ትምህርት ቤቱ)
 ስፍነ አመተ በጻሕክ ሣልሰ አመተ በጻሕኩ
 (ስንተኛ ዓመት ደረስክ) (3 ዓመት ሆኖኛል)

ተአምርኑ ትምህርተ ሃይማኖትክ ወሀገር ከምንት ውእቱ ትምህርተ
 ሀገርየ
 (የሀይማኖትህ እና የሀገርህን ትምህርት ታውቃለህ) (የሀገሬ ትምህርት
 ምን ነው)
 ንባብ፣ ድን፣ ጾመ ድን፣ ግእዝ፣ ቅኔ ይትበሀሉ ለእሉሰ አእምሮሙ
 ቀዲሙ
 (ንባብ፣ ድን፣ ጾመ ድን፣ ይባላሉ) እነሱን ቀድሞ አውቃቸዋለሁ
 በል እግዚእየ ሀብክ ጽንኦቶ ወይክስት ለክ አሜን
 (በል ጌታ ፅናትን ይስጥህ ይግለፅልህም) (ይሁን ይደረግልኝ)

የቃላት ጥናት

ስመ ሀገር/ የሐገር ስም

ሀገር፡- አገር

ብሔር፡- አገር

መካን፡- ቦታ

አጺድ:- ቦታ/ክልል/
ማጎደር/ቤት:- ቤት
ሙባእ:- መግቢያ

ጊዜያትን የሚገልጹ

የም:- ዛሬ /ዘንድሮ/
ይእዜ:- አሁን
ትማልም:- ትናንት አምና
ሣኒታ:- ሶስተኛ ቀን
ናሁ:- አሁን /እነሆ/
ፍጡነ:- በፍጥነት /ቶሎ/
ማዕዜ:- መቼ
እስከ:- እስከ
እስከ ማዕዜ:- አስከመቼ

የምዕራፍ ፫ የማጠቃለያ ጥያቄዎች
የሚከተሉትን አንቀጽ ወደ አማረኛ ተርጉም

ወላንተሰ ልመድ ጥበበ ወንበር ምሰለ ሰብእ በከመ ዘመንክ ወግዕዘ በሔርክ ወኢትበል በከመ ኩሎሙ አዕሩግ አብዳን እለ ይብሉ ዘመን ዘትካት ሠናየ ኮነ ወዝንቱ ዘመንሰ እኩይ ውእቱ እስመ ለኩሉ ዘበ እኩይ ወሠናይ ኅቡረ ወለእመን ሌቡ ታሪካተ ዓለም ንረክብ በኩሉ ዘመን ዘየአኪ ዘመን እምዘመንነ ወተስእል ወለአሐዱ እም ጠቢን ወይቤልዎ እፎካነ ዝንቱ ዘመን ወይቤሎሙ ዘመን ሰላሊክሙ ውእቱ ወለእመ ሠናይክሙ አንትሙ ይሄኒ ዘመን ወለእመ አንትሙ ሐሣምክሙ ዘመንነ የሐሥም.... /ግዕዝ ሐተታ ዘዘርያዕቆብ/ /የግሶቹን ትርጉም ጥንታዊ ግዕዝ በዘመናዊ አቀራረብ ከሚለው/

አዕሩግ፡ ሽማግሌዎች ትካት፡- ቀድሞ

እኩድ፡- መጥፎ ሠናይ፡- መልካም

ለሊክሙ፡- ራሳችሁ ሀለወን፡- አለብን

ደለው፡-ተገባ ሀለው፡- አሉ

ፍካሬ፡- ትርጓሜ

አማረኛውን ወደ ግዕዝ ተርጉም

የግዕዝ ቋንቋ የቤተክርስቲያናችን ቋንቋ ነው። እኛም የቤተክርስቲያን ልጆች የሆንን ሁሉ የእናታችንን ቋንቋ ማወቅ አለብን። በግዕዝ ቋንቋ የተፃፉ በጣም ብዙ መጽሐፍት በቤተክርስቲያን ይገኛሉ። እነዚህን መጽሐፍት አንብቦን ትርጓሜአቸውን ለማወቅ የግዕዝ ቋንቋ አስፈላጊ ነው። ስለዚህ በትጋት ልንማር ይገባናል።

ምዕራፍ - ፬ ስምና ቅጽል

ዓላማ

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ሲያጠናቅቁ

ስለ ስም ምንነትና ዓይነቶች ያውቃሉ ይዘረዝራሉ

የመክፈቻ ጥያቄዎች

ተማሪዎች ስም ምንድን ነው?

ስንት ዓይነት የስም ዓይነቶች አሉ?

፩.፩. የስም ምንነት

ስም ማንኛውም ህላዌ ሰውም ሆነ እንሰሳ አምላክም ሆነ መላእክት ባህርይ ወይም አካል ያለውም ሆነ የሌለው የሚጠራበት ቃል ነው።

ምሳሌ ሰብእ፣ አንበሳ፣ ሰማይ፣ አምላክ

፩.፪.ክፍላተ ስም

ስም በአራት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላል።

- . ስመ ኩሉ /የወል ስም
- . ስመ ተጸውያ /የመጠርያ ስም/
- . ስመ እንግልጋ /የጥቅል ስም/
- . ስመ ረቂቅ /የነገር ወይም የግብር ስም/

ስመ ኩሉ /የወል ስም

የወል ስም ማለት አንድ ዓይነት የሆነ የጋራ ወይም የሁሉም ስም ማለት ነው። የሰዎችን፣ የነገሮችን ስብስብ በአንድነት የሚገልጽና ለቤት አገልግሎት የሚሆኑ ሰው የሰራቸው ቁሳቁስ የሚጠሩበት ስያሜ ነው።

ምሳሌ:- ሰብእ፣ ላሕም፣ ወልድ፣ ቤት፣ መንጦላዕት

ስመ ተጸውያ /የመጠርያ ስም/

የተጸውያ ስም ማለት ማንኛውም ፍጥረት ከፈጣሪው የተለየ ለግሉ ስም ወጥቶለት የሚጠራበት ስም ነው።

ምሳሌ:- ጴጥሮስ፣ ዳዊት፣ ኢትዮጵያ፣ ጎንደር፣ ግዮን፣ ኢየሩሳሌም

ስመ እንግልጋ /የጥቅል ስም/

የጥቅል ስም ውስጡ ብዛት ያለው አንድ ስብስብ የሚጠራበት ነው። በውስጡ ብዙ የወል ስም የያዘ ነው።

ምሳሌ:- ሕዝብ፣ መርዔት፣ ሐራ፣ ፍጥረት

ስመ ረቂቅ /የነገር ወይም የግብር ስም/

ስመ ረቂቅ ማለት በዓይን የማይታይ፣ በእጅ የማይዳሰስ፣ በዓይን ታይተው በእጅ የማይዳሰሱ፣ በጀሮ የሚታሰቡ ረቂቅ ተሰምተው በዓይን የማይታዩ፣ ዓይነትን፣ ግብርንና ሁኔታን የሚያመለክቱ፣ ጉልህ ሆነው የማይጨበጡ፣ በአዕምሮ ብቻ ነገሮች የሚጠሩበት ስም ነው።

ምሳሌ፡- ሕይወት፣ ሞት፣ ድንቁርና፣ አእምሮ፣ ጽላሎት፣ ቅዳሴ፣ ህልም፣ ንዴት

ምልማድ

የሚከተሉት ስሞች ክፍላቸውን ግለጽ።

፩. ኤፍራጥስ

፮. ቅዠት

፪. ነዳይ

፯. ነፋስ

፫. ላሊበላ

፰. ምግባር

፬. ሙቀት

፱. አህባብ

፭. እስራኤል

፲. እግዚአብሔር

ቅጽልና ክፍላተ ቅጽል (የቅጽል ዓይነቶች)

፩.፫. የቅጽል ምንነት

ቅጽል የሚለው ቃል ተቀጸለ፣ ተቀዳጀ ከሚለው ግስ የወጣ ሲሆን ቅጽል ማለት ተጨማሪ ቃል መለያ፣ ምልክት ማለት ሲሆን ቅጽል የባለቤትን ስምና ግብር ጠባይና አኳኝን መልክ፣ ዓይነት፣ ወርድ፣ ቁመት፣ ስፍርና ቁጥር ሌላውንም ሁሉ የሚያሳይ፣ የሚገልጽ የስምና የግብር ፍካሬ ማለት ነው።

ምሳሌ፡-

ክቡር= የከበረ /የሚከበር/

ክብር= ከበራታ፣

ዘ= የ፤

ዝንቱ= ይህ፤

አሐዱ= አንዱ፤ አንደኛው

ክፍላተ ቅጽል

ቅጽል ዘር ቅጽል እና ነባር ቅጽል በመባል በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላል።

፩. ዘር ቅጽል

አንቀጽ ያለው ሲሆን የሚከተሉትን ያካትታል።

፩.፩. ውስጠ ዘ ቅጽል፡

በውስጡ የአማርኛ ፍች 'የ' ያለበት ቅጽል ማለት ነው።

ምሳሌ፡- ልዑል= /ከፍ ከፍ ያለ፤ የሚል/

ውስጠ ዘ ቅጽል በልዩ ልዩ ክፍሎች ይከፈላል።

፩.፩.፩ ሣልስ ውስጠ ዘ ቅጽል

መድረሻ ፊደሉን ሣልስ አድርጎ የሚነገር ቅጽል ሣልስ ውስጠ ዘ ቅጽል ይባላል።

ምሳሌ፡- ዜናዊ፤ ቀታሊ፤ ሠያሚ

ኖላዊ አባግዐ ዳዊት ይርኢ አባግዐ /እረኛው ዳዊት በጎቹን ይጠብቃል/

ቀናዒ ጳውሎስ ጸሐፊ መልእክተ /ቀናተኛው ጳውሎስ መልዕክቶችን ጻፈ/

፩.፩.፪ ሳድስ ውስጠ ዘ ቅጽል

መድረሻ ፊደሉን ሳድስ አድርጎ የሚነገር ቅጽል "ሳድስ ውስጠ ዘ ቅጽል" ይባላል።

ምሳሌ፡- ቅቱል፤ ሕያው፤ ንጉሥ

ቅቱል ኮነ ሰማዕተ። /የተገደለ አቤል ሰማዕት ሆነ/

ጻድቅ ኢዮብ ወረሰ መንግሥተ። /ጻድቅ ኢዮብ መንግስትን ወረሰ/

፩.፩.፫ መድብል ውስጠ ዘ ቅጽል

ጾታን ለማይለይ ስብስብ ስም ይገልጻል። መድብል ማለት የተዳበለ፣ የተሰበሰበ /የተከማቸ/ ቅጽል ነው።

ምሳሌ፡- ዐበይት ሕዝብ ሠርዑ ሕግ /ትላልቅ ሕዝብ ሕግን ሠሩ/ ቀደምት ሰብእ ኮኑ ደሐርተ / ፊተኞች ሰዎች ኃለኞች ሆኑ/ ክፍላተ ቅጽል (የቅጽል ዓይነቶች)

፩.፩.፬ መስም ውስጠ ዘ ቅጽል

መስም ማለት ስማዊ፣ ስም መሰል፣ ስመ አካል ማለት ነው። ባዕድ ፊደል "መ" ን በመነሻ ጨምሮ የሚነገር ቅጽል ነው።

ምሳሌ፡- መፈክር ዳንኤል ፍክረ ሕልመ /ተርጓሚ ዳንኤል ህልም ተረጎመ/ ማእምር ዮሴፍ ለበወ ጥበበ/ አዋቂ ዮሴፍ ጥበብን አስተዋለ/ መድኅን ወልድ ቤዘወ ሰብአ /አዳኝ ወልድ ሰውን ተቤዠ/

፩.፩. ወገን ውስተ ዘቅጽል

ወገናዊነትን የሚያሳይ የቅጽል ዓይነት ሲሆን በመድረሻው "ዊ" እና "ይ"ን ይጨምራል።

ምሳሌ፡- ቀዳማይ አዳም አምጽኦ ሞተ/ ፊተኛው አዳም ሞትን አመጣ/ አረጋዊ አብርሃም ጸድቀ በአሚን /ሸማግሌ አብርሃም ግዝረትን ተቀበለ/

፩.፫. አጎዝ ቅጽል

የስም ቁጥርን መጠንን እየገለጸ የሚቀጽል ቅጽል አጎዝ ቅጽል ይባላል። አጎዝ ቅጽል ለሁለት ይከፈላል።

ዝርዝር አጎዝ ቅጽል፡- አሐዱ፣ ክልኤቱ፣ ሠለስቱ፣ አዕላፍ

መድበል አጎዝ ቅጽል፡- ብዙሕ፣ ኩሉ፣ ሕዳጥ

ምሳሌ፡- አሐዱ= አንድ፣ አንዱ፣ አንደኛው፣ ብዙሕ= ብዙ፣ ሕዳጥ= ጥቂት

ብዙኃን ኖሎት መጽኡ /ብዙዎች እረኞች መጡ/

አሐዱ ብሕሌ ይወርድኝ በግብጽ /አንድ ሰው ወደግብጽ ይወርድ ነበር/

፪. ነባር ቅጽል

ነባር ቅጽል ከግሥ የማይወጣ፣ ግሥ የሌለው ስመተ ጸውዖና አገባብን የያዘ ነው።

፪.፩. ነባር ውስተ ዘ ቅጽል

ከስም ጋር በመናበብ ዘርፍ ይዞ፣ ከስም ጋር ሳይናበብ ዘርፍንም ሳይዝ ከስም በፊት፣ ከስም በኋላ እየተነገረ ለስም ይቀጸላል።
ምሳሌ፡ ከነአን ሀገረ አብርሃም ታውሕዝ ሐሊበ

፪.፪. መተርጉም ቅጽል

ሁለት ስም ሳያንባቡ በቅደም ተከተል ተደርድረው እየተነበቡ ከመካከላቸው 'ተብህላ ይትብሐልን' በቅጽል አፈታት በማምጣት የስም ትርጓሜ ሆኖ የሚቀጸል ነው።

ምሳሌ፡ ስምዖን ጴጥሮስ = ጴጥሮስ የተባለ ስምዖን
ያዕቆብ እስራኤል ወለደ ደቂቀ / እስራኤል የተባለ ያዕቆብ ልጅ ወለደ።/

፪.፫. ንዑስ /መጠይቅ/ ቅጽል

የሰው፣ የአካል፣ የነገር፣ የጊዜና የቦታ መጠይቅ ተውላጠ - ስም እየሆነ የሚቀጸል ቅጽል ነው።

ይህም መኑ = ማን፣ ማንኛውም፣ ምንት = ምን፣ ምንድን /ር/ ፣ አይ = ምን፣ ማእዜ = መቼ

አይቴ = የት፣ የትኛው

ምሳሌ፡- መኑ ሰብእ ተማከረ ምስሌሆሙ / ማን ሰው ከእርሱ ጋር ተማከረ

ምንት ነገር ተሰምዐ በምድር / ምን ነገር በምድር ተሰማ/

አይ ልሳን ይክል ተናግሮቶ / ምን አንደበት መናገሩን ይቻለዋል/

ልሳነ ግእዝ ለሰባተኛ ክፍል

በማእዘ ዕለት ይመጽእ እግዚእነ / ጌታችን በመች ቀን ይመጣል/
እም አይቱ ሀገር መጽአ እንግዳ /ይህ እንግዳ ከየት ሀገር መጣ/

፪.ዪ. ደቂቅ /አመልካች/ ቅጽል

የሰው፣ የነገር፣ የቦታና የጊዜ አመልካች እየሆነ የሚቀጸል ቅጽል ነው።
እነዚህም ዝንቱ = ይህ /ይህኛው፣ ዝኩ = ያ / ያኛው፣ አንተ = አንተ፣
ውእቱ = እሱ / ያ የመሳሰሉት ናቸው።

ምሳሌ፡- ዝንቱ ዕውር ይስክል ምጽዋተ / ይህ ዕውር ምጽዋት ይለምን
ነበር/

ዛቲ ዕለት ተዐቢ እምኩሉ / ይህች ቀን ከሁሉ ትበልጣለች / አንተ ወልድ
የዴግና ለጽድቅ / አንተ ልጄ እውነትን ተከተላት/

የምዕራፍ ፬ የማጠቃለያ ጥያቄዎች

በሚከተሉት ዓ/ነገሮች ውስጥ ቅጽሉን ለይተታችሁ በማውጣት የቅጽሉን
ዓይነት ግለጹ።

፩. ትኩል ዐምድ ይሰውቅ ቤተ።

፪. ሠያሚ እግዚአብሔር ሤመ ነገሥተ

፫. ማእምር ጥበብ የሴፍ ለበወ ጥበበ።

፬. ሰማይ ላዕላይ ይርህቅ እምድር።

፭. አይ ብእሲ ወጽአ እም ኤዶም።

፮. ዝንቱ ነገር የዐጽብ ልብነ።

፯. ስምዖን ጴጥሮስ ተሰቅለ ቊልቊሊት።

፰. ኩሉ ብርክ ይሰግድ ለስሙ።

፱. ድኅርት ሰብእ ኮኑ ቀደምተ።

፲. ሕያው እግዚአብሔር ይመልክ ዓለሙ።

ማጣቀሻ መጽሐፍት

መርኖ ሰዋስው ዘልሳነ ግእዝ
የወጣቶች መስታወት
ፍሬ ግእዝ
መጽሐፈ ሰዋስው ዘልሳነ ግእዝ
መጽሐፈ ሰዋስው ግእዝ
የዮሐንስ ወንጌል በግእዝ
ገበታ ሐዋርያ
ሐመር መጽሄት
ፍኖተ ግእዝ
ትንሣኤ ግእዝ

**የሰንበት ት/ቤት አመራር እና መምህራን እንዲሁም
ተማሪዎችና ወላጆች በመጽሐፉ ላይ ያላችሁን
ማንኛውም አስተያየት እና ግብዓት በሚከተለው
አድራሻ ላኩልን**

office@eotc-gssu.org
https://t.me/GSSUCurriculum_bot

ልባነ ግእዝ ሰባተኛ ክፍል

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ
(ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት